

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.І. ПИРОГОВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
проф. О.В. Власенко

«_____» _____ 2016 р.

Нервові хвороби

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань **22 Охорона здоров'я**
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності **222 Медицина**
(код і найменування спеціальності)

Спеціалізації **нервові хвороби**
(найменування спеціалізації, за наявності)

2016 рік

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: зав.кафедрою нервових хвороб, д.мед.н., проф.
С.П.Московко, доц.Л.М.Желіба

РЕЦЕНЗЕНТИ зав. кафедрою психіатрії, д.мед.н., проф. С.В.Римша, доц. кафедри
неврології та нейрохірургії, к.мед.н. Г.О.Старинець

Обговорено та рекомендовано на засіданні кафедри нервових хвороб

“31” серпня 2016 року, протокол №1

Схвалено вченою радою Вінницького національного медичного університету ім.
М.І. Пирогова

Протокол від « _____ » _____ 2016 р. № _____

Вчений секретар _____ (Серебреннікова О.А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Нервові хвороби” складена на основі Закону України «Про вищу освіту» та відповідно до ПОРЯДКУ підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) від 23.03.2016

відповідно до освітньо-наукової програми Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова на третьому (освітньо-науковому) рівні

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 22 Охорона здоров'я

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 222 Медицина

(код і найменування спеціальності)

спеціалізації(-й) Нервові хвороби 14.01.15

(код і найменування спеціалізації)

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації, і розрахована на 10 кредитів, які засвоюються протягом 3 років.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є будова, функціональна організація та патологія нервової системи

Міждисциплінарні зв'язки: біологія, нормальна анатомія, гістологія, нормальна фізіологія, патологічна анатомія, патологічна фізіологія, топографічна анатомія та оперативна хірургія, біохімія, внутрішні хвороби, очні хвороби, ЛОР-хвороби, психіатрія, медична психологія, терапія.

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «нервові хвороби» є формування цілісного уявлення про будову й функціонування нервової системи, причини, патогенез та клінічні прояви її уражень, основи терапії неврологічних захворювань.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «нервові хвороби» є формування системи знань, професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності.

1.3 **Компетентності та результати навчання**, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у освітньо-науковій програмі).

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії **компетентностей:**

- *інтегральні:* здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у відповідній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог
- *загальні:* знання, розуміння, навички та здатності, якими здобувач оволодіває у рамках виконання певної програми навчання, але які мають універсальний характер (здатність до аналізу та синтезу, уміння застосовувати знання на практиці, планування та розподіл часу, базові загальні знання сфери навчання, застосування базових знань професії на практиці, усне та письмове спілкування рідною мовою, знання другої мови, елементарні навички роботи з ПК, дослідницькі уміння, здатність до самонавчання, навички роботи з інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел), уміння самокритики та критики, здатність адаптуватися до нових ситуацій, здатність генерувати нові ідеї (творчість). Також до загальних компетентностей відносяться: розв'язання задач, прийняття рішень, робота в команді, міжособистісні вміння, лідерство, здатність працювати в команді фахівців з різних підрозділів, уміння спілкуватися з непрофесіоналами галузі, уміння працювати в міжнародному контексті, уміння працювати автономно, дотримання етики, забезпечення якості, воля до успіху

- спеціальні (фахові, предметні): мати і використовувати спеціальні знання в області нервових хвороб, уміння дослідити неврологічний статус пацієнта, розшифрувати додаткових методів обстеження та призначити відповідну терапію

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Доктор філософії (рівень 8): Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики					
Загальні компетентності					
Корелюють з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК.					
Рекомендованим є вибір загальних компетентностей з переліку проекту TUNING:					
1	Здатність до аналізу та синтезу, застосування глибоких структурних професійних знань на практиці, розв'язання задач	Мати глибокі фахові знання, необхідні для розв'язання професійних задач	Вміти використовувати, набуті під час навчання фахові знання для вирішення проблем та задач, що виникають у професійній діяльності.	Використовувати чіткі формулювання для донесення до фахівців та пересічних громадян висновків та пояснень щодо розв'язання професійних проблем	Нести відповідальність щодо якості застосування професійних знань та їх наслідків.
2	Здатність до правильного планування та розподілу часу при виконанні функціональних обов'язків.	Мати знання щодо правильного планування часу при виконанні функціональних обов'язків та досліджень.	Вміти правильно розподіляти час для якісного забезпечення трудової та дослідницької діяльності	Використовувати чітке планування часу для виконання запланованих робіт.	Нести відповідальність за вчасне виконання кожного пункту запланованих робіт для забезпечення якості виконання функціональних обов'язків та досліджень.
3	Усне та письмове спілкування рідною мовою, знання другої мови	Мати знання рідної мови з урахуванням правил ділової та професійної мови, базові знання	Уміти використовувати усну та письмову мову при виконанні дослідницьких завдань,	Використовувати рідну мову при спілкуванні з хворими, іншими дослідниками при фаховому	Нести відповідальність за володіння рідною мовою, та необхідними знаннями для спілкування на професійному

		іноземної мови, що дозволяють користуватися іноземною літературою та спілкуватись на професійному рівні.	написаннях ставтей та веденні фахової документації	спілкуванні, використовувати іноземну мову у професійній діяльності	рівні з іноземними фахівцями
4	Елементарні навички роботи з ПК	Мати знання, необхідні для використання ПК в умовах дослідницької діяльності (програми для обробки статистичних даних, оформлення документації та презентації результатів)	Уміти використовувати ПК для забезпечення професійної та дослідницької роботи (програми для обробки статистичних даних, оформлення документації та презентації результатів)	Використовувати ПК для забезпечення професійної та дослідницької роботи (програми для обробки статистичних даних, оформлення документації та презентації результатів)	Нести відповідальність за вміння працювати з ПК та використанням ліцензійного програмного забезпечення
5	Здатність до проведення досліджень та дослідницьких умінь, здатність генерувати нові ідеї (творчість)	Мати знання, необхідні для проведення запланованих досліджень	Уміти правильно побудувати план дослідження, сформулювати мету та завдання дослідження	Використовувати знання, отримані для правильного ведення дослідницьких робіт та якісної обробки та презентації отриманого матеріалу.	Нести відповідальність за якість отриманих результатів виконаних дослідницьких робіт.
6	Здатність до самонавчання, навички роботи з інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел)	Мати сучасні знання щодо пошуку та отримання фахової та наукової інформації	Вміти проводити якісний аналіз отриманої інформації	Встановлювати зв'язки для отримання необхідної навчальної та наукової інформації шляхом реєстрації на офіційних інформаційних сайтах офіційних on-line бібліотеках, підписки на фахові видання.	Нести відповідальність за шлях отримання інформації (знання щодо відповідальності при використанні піратських ресурсів), своєчасне набуття сучасних знань.

7	Уміння самокритики та критики	Мати сучасні уявлення щодо управління самокритикою та адекватну реакцію на критичні зауваження, якісне формулювання власних критичних зауважень щодо інших	Вміти чітко і коректно висловлювати зауваження, підкріплюючи їх своїми аргументами, адекватно реагувати на критику з боку інших та робити висновки у цілях власного фахового удосконалення.	Встановлювати відповідні зв'язки для кращого обміну фаховими поглядами, мотивації на досягнення у фаховій діяльності	Нести відповідальність за некоректну та необґрунтовану критику.
8	Здатність адаптуватися до нових та нестандартних ситуацій	Мати ґрунтовні фахові знання, набуті у процесі навчання та самовдосконалення, що сприятимуть прийняттю правильного рішення у нестандартній ситуації	Вміти швидко прийняти відповідальне рішення щодо тактики надання необхідної допомоги у складних умовах або нестандартних ситуаціях	Використовувати здобуті знання для прийняття рішень в складних умовах або нестандартних ситуаціях	Нести відповідальність за прийняття рішень в складних умовах
9	Здатність працювати в команді фахівців з різних підрозділів, міжособистісні вміння	Мати сучасні знання щодо методів мотивації до спільної мети, принципи міжособистісної взаємодії.	Вміти проводити мотивацію, а також аналізувати міжособистісну взаємодію для якісної співпраці у колективі.	Використовувати оптимальні методи мотивації для досягнення поставленої мети.	Нести відповідальність за результати невдалої мотивації та сприяти руху до спільної мети
10	Уміння працювати в міжнародному контексті	Мати сучасні знання та навички для можливості прийняття участі у міжнародних дослідженнях та форумах.	Вміти працювати з міжнародними шкалами та сучасними методиками для участі у міжнародних дослідженнях.	Використовувати здобуті знання для можливості прийняття участі у міжнародних дослідженнях та форумах.	Нести відповідальність за якість виконання міжнародних досліджень.
11	Уміння працювати автономно	Мати сучасні	Вміти працювати	Використовувати здобуті	Нести відповідаль-

		знання та навички для виконання поставлених задач в умовах автономної роботи.	самостійно (автономно) з сучасними методами обстеження для виконання поставлених задач або при виникненні позаштатних ситуацій.	знання для виконання поставлених задач в умовах автономної роботи.	ність за якість виконання поставлених задач в умовах автономної роботи.
1 2	Постійна включеність у процес прийняття фахового рішення	Мати глибокі знання в галузі фаху, в якому слід прийняти рішення	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані фахові рішення	Встановлювати відповідні зв'язки для кращого прийняття фахового рішення	Відповідати за прийняте фахове рішення
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
1	Здатність до фахового професійного мислення на підставі аналізу та синтезу знань, щодо симптомів та синдромів різних видів патології нервової системи	Мати сучасні професійні знання про анатомію, фізіологію, гістологію людини, особливості функціонування нервової системи людини, її зміни при патології, а також стандартні методики обстеження; алгоритмів діагностики захворювань; алгоритмів виділення провідних симптомів або синдромів.	Вміти проводити фізикальне обстеження хворого, особливо неврологічного статусу хворого; вміти приймати обґрунтоване рішення щодо виділення провідного клінічного симптому або синдрому; вміти поставити попередній діагноз захворювання, призначити лабораторне та інструментальне обстеження хворого шляхом застосування стандартних методик	На підставі нормативних документів вести медичну документацію щодо пацієнта (карту амбулаторного/стаціонарного хворого тощо), а також документацію, рекомендовану Фарм. Комітетом України щодо проведення клінічних досліджень.	Нести відповідальність за прийняття обґрунтованих рішень і дій щодо правильності встановленого попереднього клінічного діагнозу захворювання, призначення методів обстеження та лікування.

2	Здатність до узагальнення інформації стосовно проявів патології нервової системи, субклінічних ознак захворювання	Мати спеціалізовані знання про функціонування нервової системи, методики її обстеження, сучасних шкал оцінки неврологічних розладів та опитувальників для якісного обстеження хворого та відтворення його симптоматики у документації	Вміти провести обстеження неврологічного статусу та оцінити результати дослідження, використовуючи сучасні шкали оцінки неврологічних розладів та опитувальники для якісного обстеження хворого та відтворення його симптоматики у документації.	Якісно заповнювати медичну документацію, мати чітку уяву поро її будову та схему використання.	Нести відповідальність за інтерпритацію отриманої інформації та якість відтворення отриманих даних у медичній документації.
3	Знання будови будови нервової системи та принципи її функціонування, клінічні прояви ураження окремих структур нервової системи та різних рівнів її функціональної організації, індивідуальні статеві та вікові особливості нервової системи.	Мати знання щодо будови будови нервової системи та принципи її функціонування, клінічні прояви ураження окремих структур нервової системи та різних рівнів її функціональної організації, індивідуальні статеві та вікові особливості нервової системи.	Вміти провести аналіз функціонування, клінічні прояви ураження окремих структур нервової системи та різних рівнів її функціональної організації, індивідуальні статеві та вікові особливості нервової системи.	Якісно відтворювати отримані результати у медичній документації	Нести відповідальність за інтерпритацію клінічних проявів ураження окремих структур нервової системи.
4	Здатність до проведення клінічного дослідження нервової системи, інтерпретувати його	Мати знання щодо проведення клінічного дослідження нервової	Вміти провести клінічне дослідження нервової системи,	Якісно відтворювати отримані результати у медичній документації	Нести відповідальність за проведення якісного клінічного

	результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів	системи, інтерпретувати його результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів	інтерпретувати його результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів		дослідження нервової системи, інтерпретувати його результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів
5	Здатність інтерпретувати результати функціональних методів діагностики, лабораторних та інструментальних досліджень. Методів нейровізуалізації (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукового дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних)	Мати спеціалізовані знання про функціонування організму людини, методи діагностики ураження різних рівнів нервової системи, а також інших систем, що опосередковано впливають на нервову систему.	Вміти аналізувати результати функціональних, лабораторних та інструментальних методів дослідження: нейровізуалізації (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукового дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних)	Обґрунтовано призначати та оцінювати результати функціональних, лабораторних та інструментальних методів дослідження: нейровізуалізації (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукового дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних).	Нести відповідальність за обґрунтованість призначення та якість оцінювання результатів додаткових методів обстеження: нейровізуалізації (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукового дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних).
6	Здатність до призначення сучасних схем лікування з використанням	Мати фахові спеціалізовані знання щодо застосуван-	Вміти призначити лікування згідно рекомендацій	Обґрунтовано призначати лікування хворим з ураженням	Нести відповідальність за адекватність прийняття

	медикаментозної та фізіотерапії.	няпротоко-лів тлікування захворювань нервової системи, згідно рекомендацій МОЗ України	протоколів лікування МОЗ України.	нервової системи, вміти пояснити исвої призначення іншим фахівцям та непрофесіоналам у галузі (пацієнтам та їх родичам)	рішення щодо принципів та характеру лікування захворювання нервової системи.
7	Здатність до діагностики невідкладних станів у неврології.	Мати фахові спеціалізовані знання про будову організму людини для можливості оцінки функціонування організму в умовах нестачі інформації.	Вміти, в умовах нестачі інформації, використовуючи стандартні методики, шляхом прийняття обґрунтованого рішення оцінити стан людини та визначити тип невідкладного стану, поставити діагноз та прийняти рішення щодо подальшого маршруту пацієнта з невідкладним станом	Відповідально прийняти обґрунтоване рішення щодо оцінки фізичного та неврологічного стану людини, діагнозу та організації необхідних медичних заходів в залежності від критичності стану людини; заповнити відповідні медичні документи.	Нести відповідальність за своєчасність, відповідність протоколам діагностики та лікування, а також ефективність медичних заходів щодо діагностики при наявності невідкладного стану у пацієнта.
8	Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги	Знати законодавчу базу щодо надання екстреної медичної допомоги, протоколи діагностики та лікування невідкладних станів, закон України «Про екстрену медичну допомогу».	Вміти визначити невідкладні стани у неврології, схеми лікування та тактики надання екстреної медичної допомоги; провести організаційні та діагностичні заходи спрямовані на рятування та збереження життя	Обґрунтовано формулювати та довести до пацієнта чи його законного представника необхідність надання невідкладної допомоги та отримати згоду на медичне втручання.	Нести відповідальність за правильність визначення невідкладного стану, ступеню його важкості та тактики надання екстреної медичної допомоги.

			людини.		
9	Навички надання екстреної медичної допомоги неврологічним хворим	Знати законодавчу базу щодо надання екстреної медичної допомоги, протоколи діагностики та лікування невідкладних станів, закон України «Про екстрену медичну допомогу».	Вміти визначити невідкладні стани у неврології, схеми лікування та тактики надання екстреної медичної допомоги; провести організаційні та діагностичні заходи спрямовані на рятування та збереження життя людини.	Обгрунтовано формулювати та довести до пацієнта чи його законного представника необхідність надання невідкладної допомоги та отримати згоду на медичне втручання.	Нести відповідальність за правильність визначення невідкладного стану, ступеню його важкості та тактики надання екстреної медичної допомоги.
10	Навички виконання медичних маніпуляцій у клініці нервових хвороб	Мати спеціалізовані знання про функціонування організму людини, методи діагностики ураження різних рівнів нервової системи, оцінки неврологічного статусу.	Вміти виконувати медичні маніпуляції, необхідні у клініці нервових хвороб (ЛП, тощо)	Обгрунтовано формувати та донести до пацієнта, та інших фахівців висновки щодо необхідності призначення та проведення медичних маніпуляцій, необхідних у клініці нервових хвороб (ЛП, тощо)	Нести відповідальність за якість виконання медичних маніпуляцій, необхідних у клініці нервових хвороб (ЛП, тощо)
11	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань нервової системи	Мати фахові спеціалізовані знання про функціонування організму людини при неврологічній патології, знання етичних та юридичних норм; знання алгоритмів	Вміти визначати, на підставі попереднього клінічного діагнозу, шляхом прийняття обгрунтованого рішення необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні захворювання нервової системи	Формувати та донести до пацієнта та фахівців висновки щодо необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювання нервової системи	Нести відповідальність за обгрунтованість призначення режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювання нервової системи

		та стандартних схем щодо визначення режиму праці та відпочинку при лікуванні, на підставі попереднього клінічного діагнозу захворювання нервової системи			
1 2	Здатність до визначення лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку нгеврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо)	Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи; знання алгоритмів та стандартних схем призначення лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку нгеврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо)	Вміти визначати, на підставі попереднього клінічного діагнозу, характер лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку нгеврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо)	Формувати та донести до пацієнта, фахівців висновки щодо лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку нгеврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо)	Нести відповідальність за обґрунтованість визначення лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку нгеврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо)
1 3	Здатність до проведення санітарногігієнічних та профілактичних заходів	Знати систему санітарногігієнічних та профілактичних заходів серед закріпленого	Вміти скласти план диспансеризації хворих з ураженням нервової системи. Мати навички щодо організації	На підставі результатів диспансеризації та аналізу стану здоров'я населення, стану знати принципи подання	Нести відповідальність за своєчасне та якісне проведення заходів щодо оцінки стану здоров'я

		<p>контингенту населення. Знати принципи організації диспансеризації хворих із захворюваннями нервової системи. Знати показники оцінки організації та ефективності диспансеризації. Знати принципи організації раціонального харчування, режиму діяльності та відпочинку, формування сприятливого виробничого середовища, первинної профілактики захворювань і травм; принципи і методів Різних пропаганди здорового способу життя</p>	<p>диспансеризації відповідних контингентів. Вміти організувати пропаганду здорового способу життя, первинної профілактики захворювань та травм населення.</p>	<p>аналітичної інформації до місцевих органів управління та охорони здоров'я. Використовувати місцеву пресу для публікацій щодо заходів з питань укріплення здоров'я та поліпшення навколишнього середовища, використовувати радіо, телебачення, лекції та співбесіди.</p>	<p>контингентів населення, заходів щодо оздоровлення та покращення здоров'я відповідних контингентів, , пропаганди здорового способу життя, первинної профілактики захворювань та травм.</p>
14	<p>Здатність до проведення експертизи працездатності хворих з ураженням нервової системи</p>	<p>Мати базові знання про медико-соціальну експертизу; знання основних нормативних документів, що регулюють</p>	<p>Вміти в змодельованій клініко-організаційній ситуації на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної</p>	<p>Організувати взаємодію з керівником підрозділу, лікувально-консультативною комісією (ЛКК), медикосоціальною експертною комісією (МСЕК) з</p>	<p>Нести відповідальність за обґрунтованість рішень щодо медикосоціальної експертизи працездатності</p>

		встановлення виду, ступеню та тривалості непрацездатності; основних видів тимчасової непрацездатності та порядку її проведення; основних обмежень життєдіяльності та принципів визначення стійкої непрацездатності	діяльності людини визначити наявність та вираженість обмежень життєдіяльності, вид, ступінь та тривалість непрацездатності з Вміти оформляти відповідні документи, що засвідчують тимчасову непрацездатність	питань експертизи працездатності	
1 5	Здатність до ведення медичної документації	Знати систему офіційного документообігу в професійній роботі лікаря, включаючи сучасні комп'ютерні інформаційні технології, документацію, необхідну для проведення клінічних досліджень	Вміти визначити джерело та місце знаходження потрібної інформації в залежності від її типу. Вміти обробляти інформацію та проводити аналіз отриманої інформації	Отримувати необхідну інформацію з визначеного джерела та на підставі її аналізу формувати відповідні висновки	Нести відповідальність за повноту та якість аналізу інформації та висновків на підставі її аналізу
1 6	Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення	Знати методи епідеміологічних (описових, аналітичних) та медикостатистичних досліджень; вимоги до діагностичних тестів, що можуть бути	Володіти стандартними методиками описових, аналітичних епідеміологічних та медикостатистичних досліджень Вміти оцінювати в динаміці та при співставленні	Формулювати висновки щодо стану здоров'я населення на підставі даних епідеміологічних та медикостатистичних досліджень Взаємодіяти з фахівцями інформаційно-аналітичних підрозділів	Нести відповідальність за обґрунтованість висновків щодо стану здоров'я населення

		застосовані для скринінгових досліджень; показники ризику та методик їх розрахунку	з середньо статичними даними показники захворюваності, втому числі хронічними неінфекційними захворюваннями, інвалідності, смертності, інтегральні показники здоров'я; Володіти методикою проведення скринінгу щодо виявлення найважливіших неінфекційних захворювань Вміти розраховувати та оцінювати показники індивідуального та популяційного ризику виникнення та перебігу захворювань Володіти методикою формування груп ризику	щодо отримання даних про стан здоров'я населення	
1 7	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я	Знати основні показники, що характеризують діяльність основних типів закладів/підрозділів охорони здоров'я; основні медико-	Вміти розраховувати основні показники діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я та оцінювати їх в динаміці шляхом співставлення з середньо	Отримувати інформацію з відповідних джерел щодо діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я	Нести відповідальність за обґрунтованість рішень щодо поліпшення діяльності лікаря, закладу/підрозділу охорони здоров'я

		організаційні чинники, що впливають на діяльність лікаря підрозділу, закладу охорони здоров'я	статичними і кращими в сфері діяльності. Вміти виявляти дефекти діяльності та причин їх формування. Вміти обґрунтовувати управлінські рішення щодо поліпшення діяльності лікаря, закладу/підрозділу охорони здоров'я		
18	Здатність використовувати інноваційні технології в процесі медичної та психологічної реабілітації.	Мати глибокі знання технологій лікування в процесі медичної та психологічної реабілітації.	Вміти застосовувати інноваційні технології в процесі медичної та психологічної реабілітації.	Отримувати необхідну інформацію з визначених джерел щодо нових технологій в медичній та психологічній реабілітації	Нести відповідальність за обґрунтованість рішень щодо застосування тих чи інших технологій в медичній та психологічній реабілітації
19	Шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами визначати характер заходів медичної та психологічної реабілітації.	Знати існуючі алгоритми та стандартні схеми медичної та психологічної реабілітації.	Вміти визначати характер заходів медичної та психологічної реабілітації та застосовувати їх	Обґрунтовано формувати та донести до пацієнта, фахівців висновки щодо необхідності проведення тих чи інших алгоритмів і схем медичної та психологічної реабілітації.	Нести відповідальність за застосовані алгоритми та стандартні схеми медичної та психологічної реабілітації
20	Здатність до проведення маркетингу медичних послуг	Знати основи маркетингу та інструменти просування медичних послуг на ринку	Вміти обирати інструменти просування медичних послуг на ринку на підставі аналізу потреб та попиту населення	Формувати та донести до населення інформацію щодо доцільності застосування запропонованих медичних послуг	Нести відповідальність за обґрунтованість рішень щодо застосування обраних інструментів просування медичних

					послуг
2 1	Знання та уміння застосовувати в практичній діяльності заходів та засобів медичних та психологічної реабілітації у неврологічних хворих	Знати сучасні заходи та засоби медичної та психологічної реабілітації у неврологічних хворих	Вміти застосовувати в практичній діяльності заходи та засоби медичної та психологічної реабілітації у неврологічних хворих	Отримувати необхідну інформацію з визначених джерел щодо сучасних заходів та засобів медичної та психологічної реабілітації неврологічних хворих.	Відповідати за призначення заходів та засобів медичної та психологічної реабілітації неврологічних хворих.

Результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти. Результати навчання – формулювання того, що повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати аспірант після завершення навчання.

Аспірант повинен:

знати: Будову нервової системи та принципи її функціонування, клінічні прояви ураження окремих структур нервової системи та різних рівнів її функціональної організації, індивідуальні статеві та вікові особливості нервової системи.

вміти: проводити клінічне дослідження функції нервової системи у людини та інтерпретувати його результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів, інтерпретувати результати інструментальних методів дослідження: нейровізуалізація (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукове дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних); рішати стандартні, типові та ускладнені професійні задачі (в т.ч. тестові); формувати та обґрунтовувати нозологічний діагноз та призначати відповідне лікування згідно прийнятих стандартів.

мати поняття:

про норму та патологію, індивідуальну, вікову та статеву мінливість функції нервової системи, можливості компенсації та адаптації, патогенез основних класів захворювань та уражень нервової системи, механізми дії найбільш вживаних для лікування фармакологічних препаратів, принципи реабілітації неврологічних хворих, взаємовідносини нервової системи з іншими органами та системами організму людини.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ, СФОРМУЛЬОВАНИЙ У ТЕРМІНАХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Компетентність	Результат навчання	Загальні результати навчання за вимогами НРК
ЗК1	ЗР1	Вміти використовувати, набуті під час навчання фахові знання для вирішення проблем та задач, що виникають у професійній діяльності.
ЗК2	ЗР2	Вміти правильно розподіляти час для якісного забезпечення трудової та дослідницької діяльності
ЗК3	ЗР3	Знати та вміти використовувати усну та письмову мову при виконанні дослідницьких завдань, написаннях ставтей та веденні фахової документації
ЗК4	ЗР4	Знати та вміти використовувати ПК для забезпечення професійної та дослідницької роботи (програми для обробки статистичних даних, оформлення документації та презентації результатів)
ЗК5	ЗР5	Уміти правильно побудувати план дослідження, сформулювати мету та завдання дослідження

ЗК6	ЗР6	Вміти проводити якісний аналіз отриманої інформації
ЗК7	ЗР7	Вміти чітко і коректно висловлювати зауваження, підкріплюючи їх своїми аргументами, адекватно реагувати на критику з боку інших та робити висновки у цілях власного фахового удосконалення.
ЗК8	ЗР8	Вміти швидко прийняти відповідальне рішення щодо тактики надання необхідної допомоги у складних умовах або нестандартних ситуаціях
ЗК9	ЗР9	Вміти проводити мотивацію, а також аналізувати міжособистісну взаємодію для якісної співпраці у колективі.
ЗК10	ЗР10	Вміти працювати з міжнародними шкалами та сучасними методиками для участі у міжнародних дослідженнях.
ЗК11	ЗР11	Вміти працювати самостійно (автономно) з сучасними методами обстеження для виконання поставлених задач або при виникненні позаштатних ситуацій.
ЗК12	ЗР12	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані фахові рішення
Компетентність	Результат навчання	Спеціальні (фахові, предметні) результати навчання
СК1	СР1	Здатність до фахового професійного мислення на підставі аналізу та синтезу знань, щодо симптомів та синдромів різних видів патології нервової системи.
СК2	СР2	Здатність до узагальнення інформації стосовно проявів патології нервової системи, субклінічних ознак захворювання Вміння провести діагностику, диференційну діагностику захворювань нервової системи Знати етіологію, патогенез, клінічні прояви діагностики та лікування захворювань периферичної нервової системи, судинних захворювань нервової системи, інфекційні та інфекційно-алергічних уражень нервової системи, захворювань вегетативної нервової системи, закритих травм головного, спинного мозку та периферичних нервів, спадкових захворювань нервової системи, пухлини нервової системи, епілепсії, епілептичні синдроми та не епілептичних пароксизмальних станів, основних професійних захворювань нервової системи
СК3	СР3	Знання будови будови нервової системи та принципи її функціонування, клінічні прояви ураження окремих структур нервової системи та різних рівнів її функціональної організації, індивідуальні статеві та вікові особливості нервової системи.
СК4	СР4	Здатність до проведення клінічного дослідження нервової системи, інтерпретувати його результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів Збір та оцінка анамнестичних даних неврологічних хворих. Виділення із загального анамнезу неврологічного хворого найбільш важливих даних, які обумовлюють патологію нервової системи хворого (спадковість, етапи розвитку організму, умови праці та побуту) та їх оцінка. Дослідження неврологічного статусу. Дослідження психічного стану (емоційного стану, критики, інтелекту, свідомості) Дослідження мови, праксису, гнозису. Аудіометрія Огляд очного дна, периметрія
СК5	СР5	Здатність інтерпретувати результати функціональних методів діагностики, лабораторних та інструментальних досліджень. Методів нейровізуалізації (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукового дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних)

СК6	СР6	<p>Здатність до призначення сучасних схем лікування з використанням медикаментозної та фізіотерапії. Несумісність лікарських препаратів, що застосовуються при неврологічних захворюваннях, побічні дії ліків Механізм дії та основні принципи використання фізичних методів лікування в неврології Показання до застосування психотерапевтичних методів лікування неврологічних хворих Хірургічні методи лікування неврологічних хворих</p>
СК7	СР7	<p>Здатність до діагностики невідкладних станів у неврології. Дослідження менінгеальних симптомів Оцінка ступеню свідомості за шкалою ком Глазго</p>
СК8	СР8	<p>Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги</p>
СК9	СР9	<p>Навички надання екстреної медичної допомоги неврологічним хворим питання інтенсивної терапії та реанімації неврологічних хворих Проведення закритого масажу серця Проведення дренажу трахеобронхіального дерева, штучного дихання.</p>
СК10	СР10	<p>Навички виконання медичних маніпуляцій у клініці нервових хвороб Виконання люмбальної пункції та оцінка даних дослідження ліквору Проведення лікувальних блокад нервових утворень (стовбурів, корінців, гангліїв) Проведення закритого масажу серця Проведення дренажу трахеобронхіального дерева, штучного дихання.</p>
СК11	СР11	<p>Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань нервової системи</p>
СК12	СР12	<p>Здатність до визначення лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку неврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо)</p>
СК13	СР13	<p>Здатність до проведення санітарногігієнічних та профілактичних заходів питання організації та проведення профілактики неврологічних захворювань</p>
СК14	СР14	<p>Здатність до проведення експертизи працездатності хворих з ураженням нервової системи</p>
СК15	СР15	<p>Здатність до ведення медичної документації Оформлення історії хвороби Оформлення та ведення поліклінічної документації</p>
СК16	СР16	<p>Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення</p>
СК17	СР17	<p>Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я Проведення аналізу основних показників діяльності неврологічного відділення та неврологічного кабінету поліклініки</p>
СК18	СР18	<p>Здатність використовувати інноваційні технології в процесі медичної та психологічної реабілітації.</p>
СК19	СР19	<p>Шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами визначати характер заходів медичної та психологічної реабілітації.</p>
СК20	СР20	<p>Здатність до проведення маркетингу медичних послуг</p>
СК21	СР21	<p>Знання та уміння застосовувати в практичній діяльності заходів та засобів медичних та психологічної реабілітації у неврологічних хворих</p>

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 300 години 10 кредитів ЄКТС.

Модуль 1.

Анатомія та фізіологія нервової системи. Методи дослідження будови та функції нервової системи (неврологічний статус пацієнта). Нейропсихологічне обстеження. Інструментальні методи дослідження в неврології: нейровізуалізація (рентгенографія, в т.ч. рентгенконтрастні методики, комп'ютерна та магніто-резонансна томографія, ультразвукові методи візуалізації, ПЕТ, оптична когерентна томографія очного дна); лабораторні методи дослідження: лікворологічні, загальні клінічні, біохімічні та імунологічні. Електрофізіологічні методи дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія, викликані потенціали).

Змістовий модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи.

Змістовий модуль 2. Методи нейровізуалізації. Лабораторна діагностика в неврології.

Змістовий модуль 3. Методика обстеження неврологічного статусу. Електрофізіологічна діагностика

Модуль 2.

Семіологія уражень нервової системи. Синдроми уражень окремих ділянок сірої та білої речовини головного та спинного мозку, на різних рівнях структурної та функціональної організації. Синдроми ураження структур периферичної та вегетативної нервової системи. Топічна діагностика (синдромологічна) уражень нервової системи. Шкальні оцінки важкості розладів функції нервової системи.

Змістовий модуль 4. Синдроми ураження головного та спинного мозку на різних рівнях організації.

Змістовий модуль 5. Синдроми ураження периферичної нервової системи.

Змістовий модуль 6. Синдроми ураження вегетативної нервової системи. Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску.

Змістовий модуль 7. Топічна діагностика уражень нервової системи.

Змістовий модуль 8. Клінічні шкальні оцінки глибини уражень нервової системи та втрати функції.

Змістовий модуль 9. Синдроми когнітивних та емоційних розладів при захворюваннях нервової системи.

Модуль 3.

Захворювання та ураження нервової системи (нозологічна діагностика). Судинні захворювання нервової системи. Інфекційні та інтоксикаційні ураження. Спадкові та нейродегенеративні захворювання центральної та периферичної нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Демієлінізуючі захворювання. Вертеброневрологія. Офтальмо- та отоневрологія. Психосоматичні розлади. Соматоневрологія. Лікування захворювань нервової системи.

Змістовий модуль 10. Судинні та інфекційні захворювання нервової системи. Демієлінізуючі захворювання.

Змістовий модуль 11. Спадкові та нейродегенеративні захворювання нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Головний біль.

Змістовий модуль 12. Вертеброневрологія. Захворювання периферичної нервової системи. Офтальмо- та отоневрологія. Психосоматичні розлади. Судомний синдром. Соматоневрологія. Лікування захворювань нервової системи.

Опис навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин				Рік навчання	Вид контролю	
	Всього годин / кредитів ECTS	Аудиторних		СРС			Медична педагогічна практика
		Лекцій	Практичних занять				
ВСЬОГО	10 кредитів / 300 годин	-	90	90	120	-	
МОДУЛЬ №1: Змістових модулів 3	2 кредити / 60 годин	-	30	30	-	2-й	
МОДУЛЬ №2: Змістових модулів 6	3 кредити / 90 годин	-	30	30	30	2-й	
МОДУЛЬ №3 Змістових модулів 3	5 кредитів / 150 годин	-	30	30	90	3-й	

Примітка :

1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	ус-бо-го	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія та фізіологія нервової системи. Методи дослідження будови та функції нервової системи (неврологічний статус пацієнта). Інструментальні методи дослідження в неврології: нейровізуалізація (рентгенографія, в т.ч. ретгенконтрастні методики, комп'ютерна та магнітно-резонансна томографія, ультразвукові методи візуалізації, ПЕТ, оптична когерентна томографія очного дна); лабораторні методи дослідження: лікворологічні, загальні клінічні, біохімічні та імунологічні. Електрофізіологічні методи дослідження (електоренцефалографія, електронейроміографія, викликані потенціали).												
<i>Змістовий модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи.</i>												
Тема 1. Принципи будови та функціонування нервової системи. Функціональна одиниця нервової системи. Уявлення про рефлекс та рефлекторну дугу.	4	-	2	-	1	1						
Тема 2. Клінічна класифікація чутливості. Анатомія чутливих шляхів. Методика дослідження. Види і типи чутливих порушень (симптомокомплекси чутливих порушень при ураженні різних рівнів чутливих шляхів).	2	-	1	-	-	1						
Тема 3. Центральний та периферичний мотонейрони. Паралічі. Симптомокомплекси порушень руху при ураженні різних рівнів кортико-мускулярного шляху.	2	-	1	-	-	1						
Тема 4. Екстрапірамідна система та синдроми її ураження.	4	-	2	-	-	2						
Тема 5. Мозочок та синдроми його ураження. Види атаксій.	4	-	2	-	-	2						

Тема 6. Спинний мозок. Принципи топічної діагностики.	4	-	2	-	-	2						
Тема 7. Спино-мозкові нерви та сплетення. Анатомо-фізіологічні дані та клінічна картина ураження.	4	-	2	-	-	2						
Тема 8. Стовбур мозку. Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів. Трійчастий нерв.	4	-	2	-	-	2						
Тема 9. Анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження кіркових функцій. Синдроми ураження і подразнення кори. Порушення вищих мозкових функцій (афазії, агнозії, апраксії та інших). Синдроми ураження окремих часток мозку, внутрішньої капсули та зорового горба. Свідомість. Діагностика коматозних станів. Загально мозковий синдром. Когнітивні функції та дементні розлади.м	4	-	2	-	1	1						
Тема 10. Анатомо-фізіологічні дані, патологія і методика дослідження вегетативної нервової системи.	4	-	2	-	1	1						
Разом за змістовим модулем 1.	36	-	18	-	3	15						
<i>Змістовий модуль 2. Методи нейровізуалізації. Лабораторна діагностика в неврології.</i>												
Тема 11. Ліквородіагностика.	4	-	2	-	1	1						

Менінгеальний синдром.														
Тема 12. Методи нейровізуалізації у дослідженні нервової системи.	4	-	2	-	1	1								
Тема 13. Ультразвукові методи діагностики захворювань нервової системи.	4	-	2	-	1	1								
Разом за змістовим модулем 2.	12	-	6	-	3	3								
Змістовий модуль 3. Методика обстеження неврологічного статусу. Електрофізіологічна діагностика.														
Тема 14. Методика обстеження неврологічного статусу.	4	-	2	-	-	2								
Тема 15. Обстеження неврологічного статусу у коматозному стані.	4	-	2	-	1	1								
Тема 16. Електрофізіологічні методи діагностики захворювань нервової системи.	4	-	2	-	1	1								
Разом за змістовим модулем 3.	12	-	6	-	2	4								
Усього годин за модуль I.	60	-	30	-	8	22								
Модуль 2. Семіологія уражень нервової системи. Синдроми уражень окремих ділянок сірої та білої речовини головного та спинного мозку, на різних рівнях структурної та функціональної організації. Синдроми ураження структур периферичної та вегетативної нервової системи. Топічна діагностика (синдромологічна) уражень нервової системи. Шкальні оцінки важкості розладів функції нервової системи.														
Змістовий модуль 4. Синдроми ураження головного та спинного мозку на різних рівнях організації.														
Тема 17. Синдроми ураження спинного мозку.	2	-	1	-	-	1								
Тема 18. Синдроми ураження стовбуру головного мозку.	2	-	1	-	-	1								
Тема 19. Синдроми ураження структур екстрапірамідної системи.	1	-	0,5	-	-	0,5								
Тема 20. Синдроми ураження внутрішньої капсули та зорового горба.	1	-	0,5	-	-	0,5								
Тема 21. Синдроми ураження кори головного мозку.	4	-	2	-	-	2								

Разом за змістовим модулем 4.	10	-	5	-	-	5							
<i>Змістовий модуль 5. Синдроми ураження периферичної нервової системи.</i>													
Тема 22. Синдроми ураження периферичної нервової системи.	2	-	1	-	-	1							
Тема 23. Синдроми вертеброгенних уражень периферичного відділу нервової системи.	2	-	1	-	-	1							
Тема 24. Синдроми ураження судинної системи головного та спинного мозку.	4	-	2	-	-	2							
Разом за змістовим модулем 5.	8	-	4	-	-	4							
<i>Змістовий модуль 6. Синдроми ураження вегетативної нервової системи. Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску.</i>													
Тема 25. Синдроми ураження вегетативної нервової системи.	2	-	1	-	-	1							
Тема 26. Ураження вегетативних центрів спинного мозку.	2	-	1	-	-	1							
Тема 27. Головокружіння.	1	-	0,5	-	-	0,5							
Тема 28. Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску.	1	-	0,5	-	-	0,5							
Разом за змістовим модулем 6.	6	-	3	-	-	3							
<i>Змістовий модуль 7. Топічна діагностика уражень нервової системи.</i>													
Тема 29. Синдроми порушення чутливості.	2	-	1	-	-	1							
Тема 30. Синдроми ураження рефлекторно-рухової сфери.	2	-	1	-	-	1							
Тема 31. Синдроми порушення функцій координації та статики.	2	-	1	-	-	1							
Тема 32. Синдроми ураження спинного мозку.	2	-	1	-	-	1							
Тема 33. Синдроми ураження стовбуру головного мозку.	2	-	1	-	-	1							
Тема 34. Синдроми ураження структур екстрапірамідної системи.	2	-	1	-	-	1							

Тема 35. Синдроми ураження внутрішньої капсули та зорового горба.	2	-	1	-	-	1							
Разом за змістовим модулем 7.	14	-	7	-	-	7							
<i>Змістовий модуль 8. Клінічні шкальні оцінки глибини уражень нервової системи та втрати функції.</i>													
Тема 36. Шкальні оцінки больового синдрому.	2	-	1	-	-	1							
Тема 37. Шкали, що використовуються для оцінки втрати сили м'язів, а також шкали для визначення ступеня підвищення м'язового тону.	2	-	1	-	-	1							
Тема 38. Шкальні оцінки порушення свідомості.	2	-	1	-	-	1							
Тема 39. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при розсіяному склерозі.	2	-	1	-	-	1							
Тема 40. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при паркінсонізмі.	2	-	1	-	-	1							
Тема 41. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при гострих порушеннях мозкового кровообігу.	4	-	2	-	-	2							
Разом за змістовим модулем 8.	14	-	7	-	-	7							
<i>Змістовий модуль 9. Синдроми когнітивних та емоційних розладів при захворюваннях нервової системи.</i>													
Тема 43. Синдроми когнітивних порушень.	2	-	1	-	-	1							
Тема 44. Порушення свідомості.	2	-	1	-	-	1							
Тема 45. Пароксизмальні стани в неврології.	2	-	1	-	-	1							

Тема 46. Менінгеальний синдром.	2	-	1	-	-	1							
Разом за змістовим модулем 9.	8	-	4	-	-	4							
Усього годин за модуль II.	60	-	30	-	-	30							
Модуль 3. Захворювання та ураження нервової системи (нозологічна діагностика). Судинні захворювання нервової системи. Інфекційні та інтоксикаційні ураження. Спадкові та нейродегенеративні захворювання центральної та периферичної нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Демієлінізуючі захворювання. Вертеброневрологія. Офтальмо- та отоневрологія. Психосоматичні розлади. Соматоневрологія. Лікування захворювань нервової системи.													
Змістовий модуль 10. Судинні та інфекційні захворювання нервової системи. Демієлінізуючі захворювання.													
Тема 47. Судинні захворювання головного мозку (ішемічний інсульт).	4	-	2	-	1	1							
Тема 48. Судинні захворювання головного та спинного мозку (геморагічний інсульт та САК). Основи профілактики судинних захворювань нервової системи).	4	-	2	-	1	1							
Тема 49. Гострі та хронічні нейроінфекції: менінгіти.	4	-	2	-	1	1							
Тема 50. Гострі та хронічні нейроінфекції: енцефаліти, арахноїдити.	4	-	2	-	1	1							
Тема 51. Гострі та хронічні нейроінфекції: мієліти, поліомієліт, ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції.	4	-	2	-	1	1							
Тема 52. Гострі та хронічні нейроінфекції: нейросифіліс, ураження нервової системи при туберкульозі.	4	-	2	-	1	1							
Тема 53. Демієлінізуючі захворювання нервової системи: множинний склероз.	4	-	2	-	1	1							
Тема 54. Паразитарні захворювання нервової системи, пріонові інфекції,	2	-	-	-	2	-							

нейроборреліоз.														
Разом за змістовим модулем 10.	30	-	14	-	9	7								
Змістовий модуль 11. Спадкові та нейродегенеративні захворювання нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Головний біль.														
Тема 55. Спадково-дегенеративні захворювання нервово-м'язової системи (міопатії, міастенія, міотонія).	4	-	2	-	1	1								
Тема 56. Спадково-дегенеративні захворювання нервової системи (пірамідні, екстрапірамідні та мозочкові дегенерації).	4	-	2	-	1	1								
Тема 57. Травми нервової системи.	2	-	1	-	-	1								
Тема 58. Пухлини головного та спинного мозку. Абсцес головного мозку.	2	-	1	-	-	1								
Тема 59. Головний біль.	4	-	2	-	1	1								
Разом за змістовим модулем 11.	16	-	8	-	3	5								
Змістовий модуль 12. Вертеброневрологія. Захворювання периферичної нервової системи. Офтальмо- та отоневрологія. Психосоматичні розлади. Соматоневрологія. Судомний синдром. Лікування захворювань нервової системи.														
Тема 60. Неврологічні прояви остеохондрозу хребта.	1,5	-	1	-	-	0,5								
Тема: 61. Вроджені дефекти хребта та спинного мозку: сирінгомієлія. Боковий аміотрофічний склероз.	1,5	-	1	-	-	0,5								
Тема 62. Перинатальні ураження нервової системи.	1,5	-	1	-	-	0,5								
Тема 63. Захворювання периферичної нервової системи: полінейропатії (набуті та спадкові), мононейропатії (неврити та невралгії).	1,5	-	1	-	-	0,5								
Тема 64. Офтальмо- та отоневрологія.	1,5	-	1	-	-	0,5								
Тема 65. Епілепсія та не епілептичні пароксизмальні стани.	1,5	-	1	-	-	0,5								

Тема 66. Невротичні розлади.	1,5	-	1	-	-	0,5						
Тема 67. Соматоневрологічні синдроми. Професійні і побутові нейроінтоксикації. Ураження нервової системи при дії фізичних факторів.	1,5	-	1	-	-	0,5						
Тема 68. Лікування та профілактика захворювань нервової системи. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.	2	-	-	-	-	2						
Разом за змістовим модулем 12.	14	-	8	-	-	6						
Усього годин за модуль III.	60	-	30	-	12	18						
Усього годин за дисципліну.	180	-	90	-	20	70						
Медична педагогічна практика	120											
Усього за дисципліну	300											

4.Теми лекцій

Лекції з дисципліни не передбачені навчальним планом.

5.Теми семінарських занять*

Семінарські заняття не передбачені навчальним планом.

6.Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми 7. Теми лабораторних занять*	Кількість годин
<p>Лабораторна робота № 1. Анекдот рефлексії на національному рівні. Анатомія та фізіологія нервової системи. Методи дослідження будови та функції нервової системи (неврологічний статус пацієнта). Інструментальні методи дослідження в неврології: нейровізуалізація (рентгенографія, в т.ч. рентгенконтрастні методики, комп'ютерна та магнітно-резонансна томографія, ультразвукові методи візуалізації, ПЕТ, оптична когерентна томографія очного дна); лабораторні методи дослідження: лікворологічні, загальні клінічні, біохімічні та імунологічні. Електрофізіологічні методи дослідження (електоренцефалографія, електронейроміографія, викликані потенціали).</p>		
1	Принципи будови та функціонування нервової системи. Функціональна одиниця нервової системи. Уявлення про рефлекс та рефлекторну дугу.	2
2	Клінічна класифікація чутливості. Анатомія чутливих шляхів. Методика дослідження. Види і типи чутливих порушень (симптомокомплекси чутливих порушень при ураженні різних рівнів чутливих шляхів). Центральний та периферичний мотонейрони. Паралічі. Симптомокомплекси порушень руху при ураженні різних рівнів кортико-мускулярного шляху.	2
3	Екстрапірамідна система та синдроми її ураження.	2
4	Мозочок та синдроми його ураження. Види атаксій.	2
5	Спинний мозок. Принципи топічної діагностики.	2
6	Спино-мозкові нерви та сплетення. Анатомо-фізіологічні дані та клінічна картина ураження.	2
7	Стовбур мозку. Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження ококорухових нервів. Трійчастий нерв.	2
8	Анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження кіркових функцій. Синдроми ураження і подразнення кори. Порушення вищих мозкових функцій (афазії, агнозії, апраксії та інших). Синдроми ураження окремих часток мозку, внутрішньої капсули та зорового горба. Свідомість. Діагностика коматозних станів. Загально мозковий синдром. Когнітивні функції та дементні розлади.м	2
9	Анатомо-фізіологічні дані, патологія і методика дослідження вегетативної нервової системи.	2
10	Ліквородіагностика. Менінгеальний синдром.	2
11	Методи нейровізуалізації у дослідженні нервової системи.	2
12	Ультразвукові методи діагностики захворювань нервової системи.	2
13	Методика обстеження неврологічного статусу.	2
14	Обстеження неврологічного статусу у коматозному стані.	2
15	Електрофізіологічні методи діагностики захворювань нервової системи.	2
Разом за модуль І		30
<p>Модуль 2. Семіологія уражень нервової системи. Синдроми уражень окремих ділянок сірої та білої речовини головного та спинного мозку, на різних рівнях структурної та функціональної організації. Синдроми ураження структур</p>		

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.1	<i>Підготовка до практичних занять модуль 1 –</i> теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	22
1.2	<i>Підготовка до практичних занять модуль 2 –</i> теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	30
1.3	<i>Підготовка до практичних занять модуль 3 –</i> теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	14
2	<i>Самостійне спрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:</i>	
2.1	Паразитарні захворювання нервової системи, пріонові інфекції, нейроберреліоз.	2
2.2	Лікування та профілактика захворювань нервової системи. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.	2
3	<i>Індивідуальна самостійна робота</i>	
3.1	Описання клінічного випадку (з повним аналізом та обґрунтуванням диференційного діагнозу), написання реферату, доповідь на засіданнях наукових конференцій, підготовка наукової статті, раціоналізаторські пропозиції, патенти.	20
	Разом	90

9. Індивідуальні завдання

Описання клінічного випадку (з повним аналізом та обґрунтуванням диференційного діагнозу), написання реферату, доповідь на засіданнях наукових конференцій, підготовка наукової статті, раціоналізаторські пропозиції, патенти.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТИВ

1. Організація роботи неврологічного кабінету поліклініки.
2. Організація роботи неврологічного відділення стаціонару.
3. Етика і деонтологія в неврологічній практиці.
4. Профілактика та диспансеризація в неврології.
5. Санітарно-просвітницька робота лікаря-невролога.
6. Основні відомості про структурно-функціональну організацію нервової системи.
7. Основні анатомо-фізіологічні відомості про черепні нерви.
8. Основні анатомо-фізіологічні відомості про спинний мозок.
9. Основні анатомо-фізіологічні відомості про стовбур мозку.
10. Основні анатомо-фізіологічні відомості про кору головного мозку.
11. Основні анатомо-фізіологічні відомості про підкіркові утвори.

12. Основні анатомо-фізіологічні відомості про вегетативну нервову систему.
13. Анатомо-фізіологічні особливості кровопостачання головного та спинного мозку.
14. Анатомо-фізіологічні особливості оболонки, хоріоїдальних сплетінь, лікворної системи головного та спинного мозку. Утворення ліквору, циркуляція ліквору.
15. Основні відомості про нейромедіаторні системи.
16. Проблема болю (патогенетичні механізми виникнення та розвитку, клінічні характеристики).
17. Деменція (клінічні прояви, діагностичні особливості).
18. Порушення свідомості (форми, клінічні варіанти, клінічні прояви, діагностика та диференційна діагностика)
19. Порушення ліквородинаміки (гіпертензивний та гіпотензивний синдроми).
20. Пароксизмальні стани в неврології.
21. Ураження лімбіко-ретикулярного комплексу.
22. Викликані потенціали та їх використання в діагностиці захворювань нервової системи.
23. Електроенцефалографія (нейрофізіологічні основи метода та семіотика)
24. Стимуляційні методи електроміографії в діагностиці захворювань нервової системи.
25. Транскраніальна магнітна стимуляція в діагностиці захворювань нервової системи.
26. Боковий аміотрофічний склероз.
27. Розсіяний енцефаломієліт.
28. Розсіяний склероз.
29. Люмбальна пункція. Ліквор в нормі та при патологічних станах. Показання та протипоказання для проведення люмбальної пункції.
30. Токсичні полінейропатії.
31. Церебральні арахноїди і їх диференційна діагностика.
32. Спінальні арахноїди і їх диференційна діагностика.
33. Пріонові захворювання.
34. Спадкові захворювання метаболізму з ураженням нервової системи.
35. Ектодермальні дисплазії (факоматози, нейрофіброматоз Реклінгхаузена, туберозний склероз Бурневіля, хвороба Гіппеля-Ландау, синдром Стерджа-Вебера тощо).
36. Хвороба Паркінсона та синдром паркінсонізму.
37. Хорея (хвороба Гентінгтона, сенільна хорея, доброякісна спадкова хорея, мала хорея, нейроактоцитоз тощо).
38. Міастенія та міастенічні синдроми (етіологія, патогенетичні механізми, клінічні прояви, діагностика та диференційна діагностика).
39. Нервово-м'язові розлади соматогенного генезу (етіологія, патогенетичні механізми, клінічні прояви, діагностика та диференційна діагностика).
40. Загальні відомості про судинні ураження нервової системи (соціально-медичне значення, епідеміологічні та статистичні дані тощо). Фактори

ризикі судинних захворювань головного та спинного мозку. Етіологічні чинники судинних захворювань головного та спинного мозку.

41. Артеріальна гіпертензія.
42. Артеріальна гіпотензія.
43. Артеріовенозні мальформації судин головного та спинного мозку (клінічні прояви, особливості перебігу, діагностики та диференційної діагностики).
44. Вікові особливості судинної патології головного і спинного мозку.
45. Вегетативні синдроми.
46. Ангіотрофонеvroзи.
47. Особливості клінічного перебігу вегетативних порушень в різних вікових групах.
48. Відділені наслідки черепно-мозкових травм, хронічна стадія травматичної хвороби мозку (клінічні прояви, особливості перебігу, діагностика, диференційна діагностика).
49. Ураження нервової системи при дифузній патології сполучної тканини (етіологія, патогенез, клінічні прояви, особливості перебігу, діагностики та диференційної діагностики).
50. Ураження нервової системи при ендокринних захворюваннях (етіологія, патогенез, клінічні прояви, особливості перебігу, діагностики та диференційної діагностики).
51. Ураження нервової системи при первинних та вторинних метаболічних порушеннях (етіологія, патогенез, клінічні прояви, особливості перебігу, діагностики та диференційної діагностики).
52. Клімакс (етіологія, патогенез, клінічні прояви, особливості перебігу, діагностики та диференційної діагностики).

10. Завдання для самостійної роботи

1. Підготовка до практичних занять модулів – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.

2. Самостійне спрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:

- Паразитарні захворювання нервової системи, пріонові інфекції, нейроберреліоз.
- Лікування та профілактика захворювань нервової системи. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.

11. Методи навчання

Практичні заняття, клінічні розбори випадків, підсумкові заняття, семестрові модулі, лекції, керівництво НДРС. Використання дистанційного навчання – з залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів.

При викладанні навчальної дисципліни використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання із застосуванням лекцій, задач,

ситуаційних завдань (кейсів навчальних), конкретних ситуацій (кейсів реальних), реферативних оглядів, провокаційних вправ і запитань.

Наочні методи навчання полягають у демонстрації схем, таблиць, тематичного відеоматеріалу та реальних хворих.

Практичні методи навчання полягають у відпрацюванні практичних навичок огляду пацієнта та постановки топічного і нозологічного діагнозів під час роботи з реальними хворими.

Практичні заняття, клінічні розбори випадків, підсумкові заняття, семестрові модулі, лекції, керівництво НДРС. Використання дистанційного навчання – з залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів.

12. Методи контролю

Поточний контроль, підсумковий контроль змістових модулів, підсумковий модульний (семестровий) контроль. Форма поточного контролю обирається науковим керівником та керівником Навчального медико-лабораторного центру. За умов успішного завершення курсу та досягнення мети й завдань навчання аспірант отримує сертифікат, у якому зазначено назву навчального курсу, перелік набутих навичок та вмінь, а також рівень їх опанування.

13. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є іспит.

**Орієнтовний перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового контролю -
ЗАГАЛЬНА НЕВРОЛОГІЯ**

1. Основні дані про будову і функцію нервової системи: її основні відділи - центральна, периферична, вегетативна. Оболонки головного і спинного мозку; простори, які вони утворюють, цистерни мозку.
2. Поняття про нейрон: будова клітини та нервового волокна; глія та її функціональна роль; патологія нервової клітини та нервового волокна.
3. Чутливість: клінічна класифікація видів чутливості, анатомічні дані про будову чутливого аналізатора, методика дослідження чутливості.
4. Основні типи порушень чутливості та топічна діагностика цих порушень в залежності від ураження аналізатора на різних рівнях нервової системи.
5. Організація довільних рухів. Кортико-нуклеарний і кортико-спинальний шляхи. Методика дослідження рухової системи.
6. Центральний (спастичний) і периферичний (в'ялий) паралічі: патогенез складових симптомів, топічна діагностика порушень в залежності від рівня враження нервової системи.
7. Екстрапірамідна система. Анатомія, нейронні зв'язки з іншими відділами нервової системи. Палідарний синдром: основні складові, біохімічні механізми патогенезу.
8. Екстрапірамідна система. Стріарний синдром: основні види гіперкінезів.
9. Мозочок: анатомо-фізіологічні відомості, клініка ураження півкуль та хробака мозочка, методика дослідження координації рухів.
10. Атаксії: класифікація та диференціально-діагностичні відмінності.
11. Кора головного мозку: основні анатомічні дані, вчення про цито- та міелоархітектоніку, локалізація функцій в корі головного мозку, функціональна асиметрія півкуль, синдроми ураження і подразнення окремих часток.
12. Розлади функції мови: поняття про афазії, їх клінічна картина і топічна діагностика; диференціальний діагноз афазій і дизартрій.
13. Порушення праксису і гнозису: їх основні види, клінічні прояви, топічна діагностика та методика дослідження.
14. Зоровий горб, внутрішня капсула та променевий вінець: анатомічна будова та функціональне значення, етіологія та клінічна картина ураження.
15. Стовбур головного мозку: анатомічні дані, фізіологічне значення, синдроми ураження, альтернуючі синдроми.
16. Нюховий аналізатор: анатомічна будова, клінічна картина ураження на різних рівнях, методика дослідження нюху.
17. Зоровий аналізатор: анатомічні дані, клініка ураження на різних рівнях, методика дослідження функцій зорового аналізатора.
18. Група окорухових нервів (III, IV, VI пари): основні анатомічні дані, методика дослідження, симптоми ураження окремих нервів.
19. Трійчастий нерв: основні анатомічні дані; етіологія і клініка неврита і невралгії трійчастого нерва; принципи медикаментозного та хірургічного лікування.

20. Лицевий нерв: анатомічні дані, методика дослідження; синдроми периферичного і центрального параліча. Етіологія, клініка та лікування невротії лицевого нерва.
21. Слуховий та вестибулярний аналізатори: основні анатомо-фізіологічні відомості, методика дослідження; клініка ураження слухової і вестибулярної порції нерва, коркових відділів аналізатора.
22. Черепні нерви каудальної групи (IX, X пари): основні анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження, клініка ураження окремих нервів.
23. Черепні нерви каудальної групи (XI, XII пари): основні анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження, клініка ураження окремих нервів.
24. Спинний мозок: основні дані про будову і функції; провідні шляхи та їх топографія; сегментарна іннервація тіла людини; основні рівні іннервації; типи симптомів ураження спинного мозку (сегментарний та провідниковий).
25. Шийне сплетення: анатомічна будова, етіологія та клініка ураження шийного сплетення та його окремих нервів.
26. Плечове сплетення: анатомічна будова, етіологія та клініка плечового плексита.
27. Анатомічна будова і функція основних нервів плечового сплетення (променевого, ліктьового, серединного). Клініка їх ураження.
28. Міжреберні нерви: анатомічні дані, етіологія і клініка невралгії міжреберних нервів.
29. Поперекове сплетення: анатомічна будова, основні нерви сплетення та їх функція; етіологія та клініка ураження стегнового нерва.
30. Крижове сплетення: анатомічна будова, основні нерви сплетення та їх функція; етіологія і клініка ураження сідничного нерва та його гілок.

СПЕЦІАЛЬНА НЕВРОЛОГІЯ

1. Минучі порушення кровообігу головного мозку: етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностичні критерії та лікувальна тактика.
2. Ішемічний мозковий інсульт: тромбоз судин головного мозку - етіологія, патогенез, клінічна картина, діагноз, перебіг та лікування.
3. Ішемічний мозковий інсульт: кардіогенні та атерогенні емболії мозкових судин - клінічна картина, перебіг та лікування.
4. Крововилив у головний мозок: етіологія, патогенез, клінічна картина, діагноз, перебіг та лікування.
5. Субарахноїдальний крововилив: етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, лікування.
6. Гнійні менінгіти: первинний менінгококовий та вторинні гнійні - етіологія, клінічна картина, лікворологічна діагностика, тактика лікування.
7. Гострий серозний лімфоцитарний менінгіт: етіологія, клініка, діагностика, лікувальна тактика.
8. Туберкульозний менінгіт: етіологія, патологічна анатомія, клінічна картина, діагностика, лікувальна тактика.
9. Енцефаліти: визначення поняття, класифікація - первинні і вторинні, сезонні та полісезонні. Концепція нейротропізму вірусів, шляхи їх

- проникнення та розповсюдження в організмі. Основні клінічні ознаки енцефаліта, зміни в крові та лікворі, лікування.
10. Епідемічний летаргічний енцефаліт Економо: етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування в гострому періоді та в періоді залишкових явищ, прогноз.
  11. Східний та західний (двохвильовий) кліщові енцефаліти: етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування в гострому періоді та в періоді залишкових явищ, прогноз. Питання профілактики.
  12. Вторинні енцефаліти у дітей: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування, прогноз.
  13. Гострий інфекційний мієліт: етіологія, клініка рухових, чутливих, тазових, вегетативно-трофічних порушень при поперечному враженні спинного мозку, лікування, прогноз.
  14. Гострий поліомієліт: етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування в гострому періоді та в періоді залишкових явищ, прогноз. Питання профілактики.
  15. Повільні нейроінфекції: визначення поняття, етіологія, клінічні форми, перебіг, прогноз. Підгострий склерозуючий паненцефаліт, спонгіозна енцефалопатія Крейтцфельда-Якоба.
  16. Боковий аміотрофічний склероз: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування, прогноз.
  17. Розсіяний склероз: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування під час загострення і ремісії, прогноз.
  18. Ураження нервової системи при остеохондрозі хребта: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина защемлення корінців та стиснення спинного мозку, лікування (консервативне і хірургічне), прогноз, профілактика.
  19. Попереково-крижовий радикуліт: етіологія і патогенез, клінічна картина і діагностика, лікування в період загострення і профілактика.
  20. Інфекційні запальні полінейропатії: вірусні та дифтерійна - патогенез, локалізація і характер рухових, чутливих, рефлекторних розладів, лікування.
  21. Токсичні і метаболічні полінейропатії: алкогольна, діабетична, хлорофосна - клінічна характеристика синдрому, перебіг, лікування, наслідки.
  22. Гепато-церебральна дегенерація (хвороба Вільсона-Коновалова): етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина (клінічні форми), діагноз, перебіг, лікування, прогноз.
  23. Первинний (хвороба Паркінсона) та вторинний паркінсонізм: етіологія, патогенез, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування, прогноз.
  24. Епілепсія: клінічні форми, сучасні уявлення про етіологію і патогенез, клінічні прояви різних типів нападів, перебіг, лікувальна тактика, прогноз, питання працевлаштування.
  25. Сирінгомієлія: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування, прогноз. Питання працевлаштування.

26. Первинна погресуюча м'язова дистрофія (міопатія): етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування, прогноз. Питання медико-генетичного консультування.
27. Міастенія: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічні форми, діагноз, перебіг, лікування.
28. Дитячий церебральний параліч: етіологія, патогенез ураження мозку в перинатальному періоді, основні клінічні форми, перебіг, лікування. Питання соціальної реабілітації.
29. Спадкові хвороби обміну речовин (спадкові ензимопатії): визначення, патогенез, класифікація. Найбільш часті види спадкових ензимопатій. Фінілкетонурія: суть біохімічного дефекту, клінічна картина, лікувальна тактика.
30. Хромосомні хвороби, що пов'язані з порушенням числа та форми аутосом та статевих хромосом. Хвороба Дауна; синдроми Шерішевського-Тернера, Кляйнфельтера.

СИНДРОМИ УРАЖЕННЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

1. Патологічні зміни дисків зорових нервів на очному дні, їх діагностичне значення.
2. Менінгеальний синдром: причини виникнення, основні менінгеальні симптоми; захворювання нервової системи, при яких він виникає.
3. Патологічні зміни (синдроми) ліквора при хворобах нервової системи, їх діагностичне значення.
4. Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску: етіологія та патогенез, діагностичне значення та лікувальна тактика.
5. Симпатична іннервація ока. Синдром Горнера, патогенез його складових симптомів.
6. Іннервація тазових органів: типи порушень їх функції, діагностичне значення.
7. Послідовність обстеження неврологічного статусу: вказати основні проби і методичні прийоми, що використовуються для дослідження функцій нервової системи.
8. Симптоми натягу корінців і нервових стовбурів: методика викликання, діагностичне значення.
9. Спинномозкова рідина: утворення і циркуляція, її склад у нормі і патології, методи дослідження.
10. Люмбальна і субокціпітальна пункції: показання, протипоказання, методика виконання, ліквородинамічні проби, можливі ускладнення.
11. Параклінічні методики, які застосовуються в діагностиці нервових хвороб: рентгенологічні, електрофізіологічні, ультразвукові, біохімічні, комп'ютерно – томографічні (рентгенологічні та магнітнорезонансні).
12. Гострі порушення свідомості: оглушення, сопор та коми; їх клініка та диференціальна діагностика.
13. Принципи терапії неврологічних хворих. Медикаментозне (етіопатогенетичне, протизапальне, судинне, протинабрякове, замісне, відновлювальне, розсмоктувальне, симптомологічне і ін.), фізіотерапевтичне та курортно-санаторне лікування.

14. Фізіологічні рефлекси: класифікація, методика дослідження і рівні замикання рефлекторних дуг; діагностичне значення їх патологічних змін.
15. Патологічні рефлекси з нижніх кінцівок і рефлекси орального автоматизму; методика викликання, діагностичне значення.
16. Методика визначення параліча у хворих в коматозному стані.
17. Невралгія трійчастого нерву: етіологія, клінічна характеристика нападів лицевого болю, перебіг захворювання, медикаментозне та хірургічне лікування.
18. Невропатія лицевого нерву: етіологія, патогенез, клінічна картина, перебіг, прогноз та лікування.
19. Епілептичний статус: визначення поняття, можливі ускладнення та причини загрози життю, інтенсивна терапія і реанімаційні заходи.
20. Хронічна дисциркуляторна енцефалопатія: гіпертонічна та атеросклеротична - клінічна картина, перебіг, прогноз, лікувальна тактика.
21. Мігрень: сучасні уявлення про патогенез, клінічна картина нападу і характеристика перебігу, лікування приступу і профілактична терапія.
22. Синдром ураження гіпоталамічної ділянки мозку.
23. Синдром вегетативної дистонії, його клінічні прояви.
24. Бульбарний і псевдобульбарний паралічі: локалізація патологічного процесу, клінічна картина, диференційні розбіжності.
25. Вегетативна нервова система: загальні анатоμο-фізіологічні відомості, методика дослідження функцій і основні синдроми сегментарного та надсегментарного ураження.
26. Соматоневрологія - визначення поняття. Порушення неврологічних функцій при хворобах внутрішніх органів (серця, легенів, шлунково-кишкового шляху, нирок).
27. Ураження нервової системи при ревматизмі. Інфекційна (мала) хорея: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина, діагноз, перебіг, лікування, прогноз. Питання профілактики.
28. Ураження нервової системи при туберкульозі: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, клінічна картина туберкульозного менінгіту, туберкуломи головного мозку, туберкульозного спондиліту; їх діагностика, перебіг, лікування. Питання профілактики.
29. Сифілітичні ураження нервової системи: етіологія, класифікація. Клінічна картина і діагностика різних форм нейросифіліса.
30. Неврологічні ускладнення СНІД: клінічні прояви демієлінізуючих полінейропатії та мієлопатії, грибкових абсцесів та лімфом головного мозку, деменції.

Зав.кафедрою нервових хвороб
З курсом нейрохірургії проф.

Московко С.П.

14. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують аспіранти

Система оцінювання – оцінювання навчальної діяльності аспіранта здійснюється відповідно до вимог навчальної програми та інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності при кредитно-модульній системі організації навчального процесу, затверджені МОЗ України (2005).

Інструкція оцінювання іспитів та диференційних заліків виконується згідно рішення Вченої Ради ВНМУ від 27.09.2012р. (в основних положеннях з організації навчального процесу).

Розподіл балів, які отримують аспіранти визначається за допомогою Шкали перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів) для ПК 1 (залік) та Шкали перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (120 балів) для ПК 2 (диференційний залік), прийнятих рішенням Вченої ради ВНМУ протокол №2 від 28.09.10.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	-
120-140,99	E	-	зараховано
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання:

Оцінка «**Відмінно**» виставляється у разі, коли аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує ситуаційні задачі та тестові завдання, а також виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Оцінка «**Добре**» виставляється у разі, коли аспірант вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує ситуаційні задачі та тестові завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Оцінка «**Задовільно**» виставляється у разі, коли аспірант відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Оцінка «**Не задовільно**» виставляється у разі, коли аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

15. Методичне забезпечення

Тексти та конспекти лекцій

Методичні розробки для аспірантів з практичних занять

Збірник тестових завдань; електронний банк тестових завдань, банк тестових завдань на паперових носіях, ситуаційні завдання.

Перелік навчального обладнання, технічних засобів навчання.

Набір демонстраційних препаратів окремих частин мозку.

Набір таблиць за всіма розділами топічної діагностики.

Заняття в університетському симуляційному центрі.

Муляжи.

Бібліотека монографічних видань по неврології, наявна на кафедрі та підбірка періодичних видань – провідних фахових журналів українською та англійською мовами.

Технічні засоби навчання:

- Комп'ютери.

16. Рекомендована література

Базова

1. Неврологія: нац. підручник / І.А. Григорова, Л.І. Соколова, Р.Д. Герасимчук та ін.; за ред. І.А. Григорової, Л.І. Соколової. – К.: ВСВ «Медицина», 2014. – 640 с. + 32с. кольор.вкл.
2. Нервові хвороби, за ред. С.М. Віничука, Є.Г. Дубенка. – К.: Здоров'я, 2001. – 696 с.
3. Неврологія, за ред. С.М. Віничука. – К.: Здоров'я, 2008. – 664 с.
4. Поляченко Ю.В., Передерій В.Г., Волосовець О.П., Москаленко В.Ф., Булах І.Є. та ін. Медична освіта у світі та в Україні. – Київ: Книга плюс, 2005. – 384с.
5. Бер М., Фротшер М. Топический диагноз в неврологии по Петеру Дуусу : анатомия, физиология, клиника / пер. с англ. под ред. З. А. Суслиной.- 4-е изд. – М: Практическая медицина, 2009.-478с.
6. Неврология /Марко Мументалер, Хейнрих Маттле; Пер. с нем.; Под общ. ред. О.С. Левина.- М.: МЕД.- пресс-информ, 2007.-920 с.
7. Нейровизуализация : иллюстрированное пособие /под ред. К.Форбс, М.Х. Лев, С. Шетти, Дж. Хейзерман; пер с англ.- М.: МЕДпресс-информ, 2010.- 224с.
- 8.

Допоміжна

9. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога: підручник /Зозуля І.С., Вершигора А.В., Боброва В.І. та інш; за ред. проф. Зозулі І.С.К.: ВСВ «Медицина», 2012.-728с.

10. Бабак О.Я. Клінічна фармакологія: підручник /Кол. авторів. за ред. О.Я.Бабака, О.М.Біловола, І.С.Чекмана. – К.: Медицина, 2008. – 768с.
11. Бадалян Л.О. Детская неврология – М.: Медпресс.-1998. – 605с.
12. Белова А.Н., Григорьева В.Н., Жулина Н.И. Клиническое исследование нервной системы. Москва, 2009. – 384с.
13. Биллер Х. Практическая неврология, пер. с англ., т.2: Лечение. – М.: Медицинская литература. – 2005. – 416с.
14. Болезни нервной системы, под ред. Н.Н. Яхно, Д.Р. Штульмана, изд. второе, М.:Медицина. - 2001. – т.1 -744с., т.2 - 480с.
15. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при геморагічному інсульті: Наказ МОЗ України [№275 від 17.04.2014 р.] // Збірник нормативно-директивних документів з охорони здоров'я. – 2014. – №5. – С. 79.
16. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Геморагічний інсульт (внутрішньомозкова гематома, аневризмальний субарахноїдальний крововилив)»: Проект наказу МОЗ України від 2013р. // Практична ангіологія. – 2013. – №3. – С. 15-46.
17. Андріюк Л. В. Реабілітаційні заходи в гострому та ранньому відновному періоді інсульту: (Огляд літератури) / Л. В. Андріюк, І. В. Магулка // Фітотерапія. Часопис. – 2014. – №3. – С. 4-6.
18. Антоненко К. В. Клінічні прояви та наслідки ішемічних інсультів вертебрально-базиллярного басейну / К. В. Антоненко // Практикуючий лікар. – 2013. – №1. – С. 5-8.
19. Антоненко К. В. Особливості порушень когнітивних функцій при ішемічних інсультах вертебрально-базиллярного басейну / К. В. Антоненко, Л. І. Соколова // Укр. невролог. журнал. – 2013. – №1. – С. 35-39.
20. Безсмертна Г. В. Зв'язок метаболічних факторів ризику з локалізацією ішемічного інсульту / Г. В. Безсмертна // Клініч. та експерим. патологія. – 2014. – №2. – С. 18-23.
21. Вивчення та раціональна фармакотерапія вегетативного дисбалансу в пацієнтів з хронічним порушенням мозкового кровообігу / І. В. Юров, В. А. Катрич, Д. В. Павленко, А. В. Хоружная // Укр. невролог. журн. – 2013. – №2. – С. 65-69.
22. Вишневська Н. Ерготерапія – не віртуальна гра: [система реабілітації післяінсультних хворих] / Н. Вишневська // Ваше здоров'я. – 2013. – 22 лют. (№7-8). – С. 18.
23. Вітер О. Планетарна епідемія інсульту не зачепить тих, хто відповідає за своє серце / О. Вітер // Голос України. – 2013. – 30 жовт. (№203). – С. 8.
24. Волосовец А. А. Нейрогенна ротоглоткова дисфагія у пацієнтів із супратенторіальним мозковим інсультом / А. А. Волосовец // Укр. невролог. журн. – 2013. – № 1 (26). – С. 49-56.
25. Восстановительный период ишемического инсульта: роль и место нейропротекторной терапии // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Неврологія. Психіатрія. Психотерапія». – №1. – С. 30-31.

26. Вплив комбінованої терапії кортексином та пароксетином на динаміку депресивних розладів у пацієнтів, які перенесли первинний ішемічний інсульт / В. М. Шевага, А. В. Паснок, Р. В. Кухленко, О. Я. Кухленко // Укр. невролог. журн. – 2013. – №1(26). – С. 45-48.
27. Галявич А. С. Современные подходы к профилактике инсультов / А. С. Галявич // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Кардіологія». – №4. – С. 22-23.
28. Гераскина Л. А. Транзиторные ишемические атаки: современный взгляд на актуальную проблему: [инсульт] // Здоров'я України. – 2013. – №2. – С. 30-31.
29. Глиняна О. А. Особенности физической реабилитации пациентов после перенесенного ишемического инсульта / О. А. Глиняна // Практична ангіологія. – 2013. – №3. – С. 69-71.
30. Данин Г. Ведение больных в раннем периоде острого ишемического инсульта / Г. Данин // Здоров'я України. – 2013. – №9. – С. 42-43. Данин Г. Мировой опыт борьбы с инсультом: подведение итогов / Г. Данин // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Неврологія...». – №3. – С. 14-15; 17.
31. Дмитриев А. Показатель адренореактивности в прогнозе исходов острого атеротромботического инсульта / А. Дмитриев, О. Воробьева // Врач. – 2013. – №5. – С. 43-47.
32. Ефективність дієгрену у хворих, що перенесли ішемічний інсульт / Т. С. Міщенко, Н. Б. Балкова, О. В. Дмитрієва, Н. Ш. Джандоева // Нейро News. – 2013. – №1. – С. 5
33. Ермолова Ю. В. Современные подходы к профилактике инсульта и кровотечений у кардиологических больных / Ю. В. Ермолова // Укр. мед. часопис. – 2013. – №1. – С. 13-15.
34. Зв'язок між клінічними характеристиками ішемічного інсульту і ступенем артеріальної гіпертензії / Л. І. Соколова, Т. М. Черенько, Ю. Л. Гелетюк // Укр. невролог. журн. – 2014. – №2. – С. 25-30.
35. Зозуля А. І. Основні завдання покращання надання медичної допомоги при церебральному інсульті / А. І. Зозуля, І. С. Зозуля // Укр. мед. часопис. – 2014. – №4. – С. 114-118.
36. Зозуля А. І. Хірургічна тактика лікування гострого ішемічного інсульту / А. І. Зозуля, І. С. Зозуля // Хірургія України. – 2014. – №3. – С. 17-24.
37. Косинська Ю. Відвернути удар: [інсульт] / Ю. Косинська // Україна молода. – 2014. – 11 верес. (№133). – С. 13.
38. Косинська Ю. «...Як розбалансований оркестр»: [інсульт] / Ю. Косинська // Україна молода. – 2013. – 20 черв. (№89). – С. 14.
39. Котина Е. Воспалительно-метаболические процессы в патогенезе острого ишемического инсульта / Е. Котина, Л. Новикова // Врач. – 2013. – №8. – С. 77-78.
40. Кузнецова С. М. Влияние Глиатилина на функциональное состояние мозга у больных пожилого возраста, перенесших ишемический инсульт / С. М. Кузнецова, Т. Ю. Романюк // Укр. невролог. журн. – 2013. – №3. – С. 55-63.

41. Кульматицький А. В. Стан ліпідного спектра крові в гострому періоді повторного ішемічного інсульту / А. В. Кульматицький // Буковин. мед. вісник. – 2014. – №1. – С. 58-62.
42. Лечение постинсультных депрессий / Г. Е. Иванов, Е. А. Петров, М. А. Савина // Здоров'я України. – 2013. – №6. – С. 19.
43. Локальний протокол медичної допомоги пацієнтам з ішемічним інсультом // Главный врач. – 2013. – №2. – С. 30-37.
44. Медикаментозне лікування хворих з ішемічним інсультом у судинах вертебробазиллярного басейну в гострий період / А. І. Соколова, К. В. Антоненко, А. М. Влашук // Укр. невролог. журн. – 2014. – №1. – С. 36-44.
45. Медіатори запалення у гострому періоді підтипів ішемічного інсульту / Н. Р. Сохор, С. І. Шкробот, О. Р. Ясній // Буковин. мед. вісник. – 2013. – Т.17, №1. – С. 126-129.
46. Мищенко Т. С. Эффективность лечения мозгового инсульта в остром периоде / Т. С. Мищенко // Новости медицины и фармации. – 2013. – №5. – С. 3.
47. Молчанов Д. Инсульт и депрессия: от переосмысления этиологии и патогенеза к новым концепциям фармакотерапии / Д. Молчанов // Здоров'я України. – 2014. – Темат. номер «Неврологія...». – №1. – С. 38-40.
48. Молчанов Д. Опыт и инновации в профилактике и лечении инсульта / Д. Молчанов // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Неврологія...». – №3. – С. 10-11.
49. Молчанов Д. Реалии и перспективы лечения острого инсульта: quo vadis? / Д. Молчанов // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Неврологія...». – №3. – С. 8-9.
50. Мурашко Н. К. Когнітивні порушення при ішемічному інсульті / Н. К. Мурашко, В. О. Недолуга // Сімейна медицина. – 2014. – №2. – С. 87-91.
51. Нейропротекция в остром периоде ишемического инсульта // Здоров'я України. – 2013. – № 19. – С. 28-29.
52. Нетлюх А. М. Динаміки показників рівня аргініну при геморагічному інсульті, зумовленому розривами артерійних аневризм судин головного мозку / А. М. Нетлюх // Львівський медичний часопис. – 2013. – №2. – С. 4-7.
53. Нові можливості нормалізації цереброваскулярної реактивності в гострий період ішемічного інсульту / Л. І. Соколова, В. С. Мельник, В. Ю. Шандюк // Укр. невролог. журн. – 2013. – № 1(26). – С. 40-44.
54. Нутритивная поддержка пациентов в острой фазе ишемического инсульта / В. В. Рамазанов, Л. Н. Безух, С. Н. Марченко [та ін.] // Біль, знеболювання та інтенсивна терапія. – 2013. – №4. – С. 67-74.
55. Онищук Л. Лечение ишемического инсульта: современные подходы и актуальные проблемы / Л. Онищук // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Неврологія...». – №4. – С. 10-11.
56. Особенности клинической картины ишемического инсульта у пациентов с полиморфизмом 5G/4G гена ингибитора активатора плазминогена первого типа / Л. И. Соколова, В. С. Мельник, А. Н. Савчук // Междунар. мед. журнал. – 2014. – №3. – С. 35-38

57. Особливості динаміки неврологічного дефіциту та рання летальність у хворих
58. з гострим ішемічним інсультом залежно від алельного поліморфізму генів протеасоми / Л. І. Соколова, В. С. Мельник, Д. О. Маньковський [та ін.] // Укр. невролог. журнал. – 2014. – №3-4. – С. 15-21.
59. Особливості діагностики ранніх післяінсультних депресивних розладів / А. В. Паєнок, В. М. Шевага, Р. В. Кухленко // Клініч. та експерим. патологія. – 2013. – Т.12, №1. – С. 119-122.
60. Оцінка функціонального стану головного мозку за показниками когнітивних викликаних потенціалів Р300 та акустичних стовбурових викликаних потенціалів у хворих, які перенесли півкульний ішемічний інсульт / І. А. Григорова, О. О. Гелетка, О. О. Тесленко // Укр. невролог. журн. – 2013. – №2(27). – С. 34-38.
61. Очеретяная Н. II Всеукраинский форум для врачей: статьи в первичной и вторичной профилактике инсультов / Н. Очеретяная // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Кардіологія...». – №2. – С. 34-35.
62. Очеретяная Н. Вторичная профилактика инсультов: точка зрения кардиологи и невролога / Н. Очеретяная, Д. Молчанов // Здоров'я України. – 2013. – №20. – С. 14-15.
63. Очеретяная Н. Лечить нельзя ждать: выбор антигипертензивной терапии для вторичной профилактики ишемических инсультов / Н. Очеретяная // Здоров'я України. – 2013. – №7. – С. 16-17.
64. Очеретяная Н. Новый пероральный антикоагулянт дабигатран в профилактике инсультов при фибрилляции предсердий: позиция ведущих мировых экспертов / Н. Очеретяная // Здоров'я України. – 2013. – №7. – С. 20-22.
65. Постернак Г. И. Особенности мозговых инсультов в детском возрасте (клиническое наблюдение мигренозного инсульта у девочки 17 лет) / Г. И. Постернак, Б. О. Федоровская // Медицина неотложных состояний. – 2014. – №5.- С. 117
66. Применение холинергической фармакотерапии при ишемических инсультах в вертебробазиллярном бассейне / А. Н. Колесников, В. Н. Стасюк, С. О. Чернуцкий, Д. В. Дергунов // Медицина неотложных состояний. – 2013. – № 8. – С. 29-34.
67. Прокопів М. М. Роль нейропротекторної терапії у відновленні неврологічних функцій у хворих з гострим ішемічним інсультом / М. Ш. Прокопів // Укр. невролог. журн. – 2013. – №3. – С. 45-55.
68. Профилактика инсульта: актуальные проблемы и новые тенденции // Здоров'я України. – 2013. – №11-12. – С. 37; 40.
69. Расулова Х. А. Некоторые молекулярные механизмы развития ишемического инсульта / Х. А. Расулова // Международный медицинский журнал. – 2013. – №3. – С. 22-29.
70. Результаты лечения острого ишемического инсульта в первые часы заболевания / В. В. Никонов, И. Б. Савицкая, Л. В. Бутко // Медицина невідкладних станів. – 2013. – №5. – С. 82-85.

71. Сиренко Ю. Н. Вторичная профилактика инсультов: точка зрения кардиолога и невролога / Ю. Н. Сиренко, Т. С. Мищенко // Здоров'я України. – 2013. – Темат. номер «Кардіологія...». – №3. – С. 8-9.
72. Сірий В. Інсульт – не вирок / В. Сірий // Молодий буковинець. – 2013. – 21 лют. (№21). – С. 16.
73. Случай успешного лечения геморрагического инсульта у родильниці / Е. А. Емельянова, А. Ю. Ботвинников, А. И. Хирса [и др.] // Здоров'я України. – 2013. – №6. – С. 27.
74. Сохор Н. Р. Мітохондріальна дисфункція у гострий період ішемічного інсульту
75. Сохор, С. І. Шкробот // Укр. невролог. журнал. – 2014. – №3-4. – С. 22 -27
76. Сохор Н. Р. Чинники, що впливають на вміст активних форм кисню та апоптоз лейкоцитів крові у гострому періоді ішемічного інсульту / Н. Р. Сохор // Буковин. мед. вісник. – 2013. – №4. – С. 135-139.
77. Сравнительная характеристика состояния противовоспалительной системы у больных в острый период мозгового инсульта / Т. С. Мищенко, Е. В. Баранова, Т. П. Рыбалко // Укр. невролог. журнал. – 2014. – №3-4. – С. 28 -31.
78. Стасенко Т. Інсульт: теоретичну частину стандартизовано, на часі – практична / Т. Стасенко // Ваше здоров'я. – 2013. – 13 груд.(№49-50). – С. 14-15.
79. Статинова Е. А. Аномалии интрацеребральных и прецеребральных артерий и их роль в развитии ишемического инсульта у пациентов молодого возраста / Е. А. Статинова, Ю. И. Коценко // Междунар. мед. журнал. – 2014. – №3. – С. 17-20.
80. Структурные нарушения в церебокортексе при экспериментальном гемоорагическом инсульте // Одеський мед. журн. – 2013. – №2. – С. 12.
81. Суничук М. М. Ефективність L-аргініну в лікуванні гострого періоду ішемічного інсульту / М. М. Суничук, А. В. Санько // Therapia. – 2014. – №6-7. – С. 56-61.
82. Сысун Л. А. Гемодинамические паттерны полушарного ишемического инсульта в остром периоде по данным транскраниального триплексного сканирования / Л. А. Сысун // Международный медицинский журн. – 2014. – №1. – С. 93-96.
83. Фонякин А. В. Современные возможности вторичной профилактики кардиоэмболического инсульта / А. В. Фонякин, Л. А. Гераскина // Практична ангіологія. – 2014. – №2. – С. 16
84. Хронометричні тести у оцінці згортання за атеротромботичного ішемічного інсульту та кардіоемболічного ішемічного інсульту на фоні миготливої аритмії /
85. М. К. Бурлова-Васильєва, Т. Б. Катрій, О. М. Савчук [та ін.] // Одеський мед. журнал. – 2014. – №3. – С. 45-47.
86. Частота алельного поліморфізму генів субодиниць конституційної та імунної протеасом у хворих на ішемічний інсульт / О. І. Савчук, В. С. Мельник, С. В. Гончаров // Фізіологічний журн. – 2014. – №1. – С. 49-55.

87. Чистин Н. Нейрометаболический подход в лечении ишемического инсульта / Н. Чистин // Медицина невідкладних станів. – 2013. – №5. – С. 96-101.
88. Чуйко Н. Я. Гістологічні зміни церебральних судин при ішемічному інсульті на фоні гіпертонічної хвороби та цукрового діабету II типу / Н.Я. Чуйко // Медицина неотложных состояний. – 2013. – №4. – С. 101-102.
89. Чуйко Н. Я. Морфометричний аналіз патологічних змін у артеріях головного мозку при метаболічному синдромі, ускладненому інсультом / Н. Я. Чуйко // Клініч. та експерим. патологія. – 2014. – №2. – С. 151-156.
90. Чуйко Н. Я. Роль гладком'язових клітин судинної стінки у морфогенезі змін судин головного мозку при метаболічному синдромі, ускладненому інсультом / Н. Я. Чуйко // Сімейна медицина. – 2014. – №3. – С 115-117.
91. Широков Е.А. Профилактика инсульта: Актуальные проблемы и новые тенденции / Е.А. Широков // Практична ангіологія. – 2013. – №3. – С. 59-68.
92. Виберс Д., Фейгин В., Браун Р. Инсульт (Клиническое руководство), пер. с англ., 2-е изд., Бином, 2005. – 607с.
93. Віничук С.М. Судинні захворювання нервової системи – К.: Наукова думка. – 1999. – 250с.
94. Віничук С.М., Прокопів М.М. Гострий ішемічний інсульт. – Київ: Наукова думка. – 2006. – 286с.
95. Карлов В.А. Терапия нервных болезней – М.: Медицина. – 1996. – 653с.
96. Карлов В.А. Эпилепсия – М.: Медицина. – 1990. - 335 с.
97. Міщенко Т.С. Сучасна діагностика і лікування в неврології та психіатрії // За ред. д.мед.н., професора Т.С.Міщенко та д.мед.н., проф. В.С.Підкоритова // Довідник лікаря «Невролог.психіатр».-К.: Тов. «Доктор-Медіа», 2008. – 624с. – (Серія «Бібліотека Здоров'я України»).
98. Мументалер Марко. Дифференциальный диагноз в неврологии. Москва. «Мед-пресс-информ», 2009. – 359с.
99. Никифоров А.С., Коновалов А.Н., Гусев Е.И. Клиническая неврология – М.:Медицина. – 2002. – т.1-690 с., т.2 -777 с.
100. Неврология , под ред. Д.Р.Штульмана, О.С. Левина, 4-е изд. –М.:Медпресс-информ. – 2005. – 944 с.
101. Рентгендіагностика, під ред. В.І.Мілька. – Вінниця:Нова книга. – 2005. – 345с.
102. Ромоданов А.П., Мосийчук Н.М., Холопченко Э.И. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы. Киев: Вища школа. – 1979. – 216с.
103. Скоромец А.А. Топическая диагностика заболеваний нервной системы. – М.:Медпресс. – 1998. – 304с.
104. Скоромец А.А., Скоромец А.П., Скоромец Т.А., Тиссен Т.П. Спинальная ангионеврология. – М.:Медпресс-информ. – 2003. – 607с.
105. Скоромец А.А. Нервные болезни: учебн.пособие / А.А.Скоромец, А.П.Скоромец, Т.А.Скоромец. – 4-е узд. – М.: МЕДпресс-информ, 2010. – 560с.ил.
106. Суслина З.А. Инсульт: диагностика, лечение, профилактика /Под ред. З.А.Суслиной, М.А.Пирадова. – 2-е изд. – М.: МЕДпресс-информ, 2009. – 288с.:ил.

107. Триумфов А.В. Топическая диагностика заболеваний нервной системы. – Спб. – 1996. – 320 с.
108. Ульрих Э.В., Мушкин А.Ю. Вертебродология в терминах, цифрах, рисунках. – Спб.:Элби-СПб – 2004. – 175с.
109. Шевага В.М. Неврология: підручник / В.М.Шевага, А.В.Паєнок, Б.В.Задорожна. – 2-е вид., перероб. I доп.-К.: Медицина, 2009.-. 656с.
110. Штульман Д.Р. Неврология: Справочник практ. врачей (Д.Р.Штульман, О.С.Левин. – 6-е изд., доп. и перераб. – М.: Медпресс-информ., 2008 – 1024с.
111. Эльгер К., Шмидт М.Актуальные вопросы терапии эпилепсии. Харьков. – 2011. – 178с.

Literature:

Mark Mumenthaler, M.D., Heinrich Mattle, M.D. Fundamentals of Neurology. – 2006 – P.98-109.

Working with Your Doctor. American Academy of Neurology. Retrieved 28 October 2012.

Medical Practitioners Act, 1927. Irishstatutebook.ie. 1927-05-28. Retrieved 2015-03-30.

Medical Council - Medical Council. Medicalcouncil.ie. 2010-02-15. Retrieved 2015-03-30.

Jean-Martin Charcot: The Father of Neurology. Ncbi.nlm.nih.gov. 2014-11-12. Retrieved 2015-03-30.

Become a Neurologist: Step-by-Step Career Guide. Education Portal. Retrieved November 13, 2014.

ABMS Guide to Medical Specialties. American Board of Medical Specialties. Retrieved 26 November 2012.

Can a neurologist diagnose & treat ADHD? - ADD/ADHD Treatment. Sharecare. 2011-03-16. Retrieved 2014-03-03.

American Clinical Neurophysiology Society. Acns.org. Retrieved 2015-03-30.

American Board of Clinical Neurophysiology, Inc. Abcn.org. Retrieved 2015-03-30.

ABEM - Home". Abemexam.org. Retrieved 2015-03-30.

Specialty and Subspecialty Certificates. Abms.org. Retrieved 2015-03-30.

The integration of neurology, psychiatry, and neuroscience in the 21st century. The American Journal of Psychiatry 159 (5): 695–704. May 2002. doi:10.1176/appi.ajp.159.5.695. PMID 11986119.

Hamilton Roy (2011). Looking at things in a different perspective created the idea of ethics of neural enhancement using noninvasive brain stimulation. Neurology 76 (2): 187–193. doi:10.1212/WNL.0b013e318205d50d.

Verstappen CC, Heimans JJ, Hoekman K, *et al.* Neurotoxic complications of chemotherapy in patients with cancer: clinical signs and optimal management. *Drugs*2003;63:1549–63.^[1] ▶ Detailed neurological review of central and peripheral effects.

Ener RA, Meglathery SB, Van Decker WA, *et al.* Serotonin syndrome and other serotonergic disorders. *Pain Med* 2003;4:63–74.^[1] ▶ Comprehensive up-to-date review including pathophysiology and treatment.

Toth C . Medications and substances as a cause of headache: a systematic review of the literature. *Clin Neuropharmacol*2003;26:122–36.^[1] ▶ Current concepts of medication induced and medication overuse headache.

Griffin JP. A review of the literature on benign intracranial hypertension associated with medication. *Adverse Drug React Toxicol Rev*1992;11:41–57.^[1] ▶ Covers diagnosis and treatment and tabulates prior papers associated with prescription medication according to drug or disease area.

Rodnitzky RL. Drug-induced movement disorders. *Clin Neuropharmacol*2002;25:142–52.^[1] ▶ Separate coverage of acute and chronic reactions; logical review of dystonia, akathisia, chorea, parkinsonism, and available treatment strategies.

Tarsy D , Baldessarini RJ, Tarazi FI. Effects of newer antipsychotics on extrapyramidal function. *CNS Drugs*2002;16:23–45.^[1] ▶ Covers development, neuropharmacology, and individually the acute and tardive complications for each of the atypical neuroleptics.

Pelonero AL, Levenson JL, Pandurangi AK. Neuroleptic malignant syndrome: a review. *Psychiatr Serv*1998;49:1163–72.^[1] ▶ A Medline review, discussion of diagnostic criteria, treatment, retreatment of the primary diagnosis, and biological mechanisms.

Visovsky C . Chemotherapy-induced peripheral neuropathy. *Cancer Invest*2003;21:439–51.^[1] ▶ Covers the various categories of cancer drugs associated with neuropathy, including time

References

Adams M, Rhyner PA, Day J, et al: Whipple's disease confined to the central nervous system. *Ann Neurol* 21:104, 1987. [PMID: 2435222]

Adams RD, Kubik CS, Bonner FJ: The clinical and pathological aspects of influenzal meningitis. *Arch Pediatr* 65:354, 1948. [PMID: 18883966]

Al Deeb SM, Yaqub BA, Sharif HS, Phadke JG: Neurobrucellosis: Clinical characteristics, diagnosis, and outcome. *Neurology* 39:498, 1989. [PMID: 2927673]

Anderson M: Neurology of Whipple's disease. *J Neurol Neurosurg Psychiatry* 68:1, 2000. [PMID: 10601389]

Armstrong RW, Fung PC: Brainstem encephalitis (rhombencephalitis) due to *Listeria monocytogenes*: Case report and review. *Clin Infect Dis* 16:689, 1993. [PMID:

8507761]

Baker P, Price T, Allen CD: Brainstem and cerebellar dysfunction with legionnaires' disease. *J Neurol Neurosurg Psychiatry* 44:1054, 1981. [PMID: 7334394]

Baloh RW, Honrubia V: *Clinical Neurophysiology of the Vestibular System*. Oxford, Oxford University Press, 2001, pp 232–234.

Bannwarth A: Chronische lymphocytare Meningitis, entzündliche Polyneuritis und "Rheumatismus." *Arch Psychiatr Nervenkr* 113:284, 1941.

Barnes PF, Bloch AB, Davidson PT, Snider DE Jr: Tuberculosis in patients with human immunodeficiency virus infection. *N Engl J Med* 324:1644, 1991. [PMID: 2030721]

Barrett MP, Burchmore RJ, Stich A, et al: The trypanosomiases. *Lancet* 362:1469, 2003. [PMID: 14602444]

Baughman RP, Lower EE: Sarcoidosis, in Fauci AS, Braunwald E, Kasper DL, et al (eds): *Harrison's Principles of Internal Medicine*, 17th ed. New York, McGraw-Hill, 2008, pp 2135–2141.

1. World Cancer Report 2014. World Health Organization. 2014. pp. Chapter 1.3. ISBN 9283204298.
2. "Brain Tumour Facts 2011". Brain Tumour Alliance Australia. Archived from the original (PDF) on 20 Nov 2014. Retrieved 9 June 2014.
3. Krishnatreya, M; Katakai, AC; Sharma, JD; Bhattacharyya, M; Nandy, P; Hazarika, M (2014). "Brief descriptive epidemiology of primary malignant brain tumors from North-East India.". *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention* **15** (22): 9871–9871. doi:10.7314/apjcp.2014.15.22.9871. PMID 25520120.
4. Kleihues P, Ohgaki H, Eibl RH, Reichel MB, Mariani L, Gehring M, Petersen I, Höll T, von Deimling A, Wiestler OD, Schwab M (1994). "Type and frequency of p53 mutations in tumors of the nervous system and its coverings". *Molecular Neuro-oncology and Its Impact on the Clinical Management of Brain Tumors. Recent results in cancer research* **135**. Springer. pp. 25–31. ISBN 3540573518.
5. Frei P, Poulsen AH, Johansen C, Olsen JH, Steding-Jessen M, Schüz J (19 October 2011). "Use of mobile phones and risk of brain tumours: update of Danish cohort study". *BMJ* **343**: d6387. doi:10.1136/bmj.d6387. PMC 3197791. PMID 22016439.
6. "IARC classifies radiofrequency electromagnetic fields as possibly carcinogenic to humans"(PDF). World Health Organization press release N° 208 (Press release). International Agency for Research on Cancer. 31 May 2011. Retrieved 2 June 2011.
7. Herholz, Karl; Langen, Karl-Josef; Schiepers, Christiaan; Mountz, James M. (2012). "Brain Tumors". *Seminars in Nuclear Medicine* **42** (6): 356–70. doi:10.1053/j.semnuclmed.2012.06.001. PMC 3925448. PMID 23026359.

8. Frappaz D, Mornex F, Saint-Pierre G, Ranchere-Vince D, Jouvet A, Chassagne-Clement C, Thiesse P, Mere P, Deruty R (1999). "Bone metastasis of glioblastoma multiforme confirmed by fine needle biopsy". *Acta Neurochirurgica* **141** (5): 551–552. doi:10.1007/s007010050342.PMID 10392217.
9. "What you need to know about brain tumors". National Cancer Institute. Retrieved 25 February 2012.
10. Merrel RT (Dec 2012). "Brain tumors". *Dis Mon.* **58** (12): 678–89. doi:10.1016/j.disamonth.2012.08.009. PMID 23149521.
11. Park, Bong Jin; Kim, Han Kyu; Sade, Burak; Lee, Joung H. (2009). "Epidemiology". In Lee, Joung H. *Meningiomas: Diagnosis, Treatment, and Outcome*. Springer. p. 11. ISBN 978-1-84882-910-7.
12. Sattar, Husain A. Pathoma.com
13. Nicolato, Antonio; Gerosa, Massimo A.; Fina, Paolo; Iuzzolino, Paolo; Giorgiutti, Fabrizia; Bricolo, Albino (1995). "Prognostic factors in low-grade supratentorial astrocytomas: A uni-multivariate statistical analysis in 76 surgically treated adult patients". *Surgical Neurology* **44** (3): 208–21; discussion 221–3. doi:10.1016/0090-3019(95)00184-0. PMID 8545771.
14. Spetzler RF, Sanai N (2012). "The quiet revolution: Retractorless surgery for complex vascular and skull base lesions". *Journal of Neurosurgery* **116** (2): 291–300. doi:10.3171/2011.8.JNS101896.PMID 21981642.
15. Paul Brennan (4 August 2008). "Introduction to brain cancer". cliniclog.com. Retrieved 19 December 2011.
16. "Radiosurgery treatment comparisons – Cyberknife, Gamma knife, Novalis Tx". Retrieved 22 July 2014.
17. "Treating secondary brain tumours with WBRT". Cancer Research UK. Retrieved 5 June 2012.
18. "Whole Brain Radiation increases risk of learning and memory problems in cancer patients with brain metastases". MD Anderson Cancer Center. Retrieved 5 June 2012.
19. "Metastatic brain tumors". International RadioSurgery Association. Retrieved 5 June 2012.
20. "How Our Patients Perform: Glioblastoma Multiforme". UCLA Neuro-Oncology Program. Retrieved 5 June 2012.
21. "Neurology". Neurology. Retrieved 17 February 2012.
22. Bondy ML, Scheurer ME, Malmer B, et al. (2008). "Brain Tumor Epidemiology: Consensus from the Brain Tumor Epidemiology Consortium (BTEC)". *Cancer* **113** (7 Suppl): 1953–1968. doi:10.1002/cncr.23741.
23. Jallo GI, Benardete EA (January 2010). "Low-Grade Astrocytoma".
24. Chamberlain MC, Kormanik PA (February 1998). "Practical guidelines for the treatment of malignant gliomas". *West. J. Med.* **168** (2): 114–20. PMC 1304839. PMID 9499745.
25. "Brain, other CNS and intracranial tumours statistics". Cancer Research UK. Retrieved 27 October 2014.

26. Bloch, O (2015). "Immunotherapy for malignant gliomas.". *Cancer Treatment and Research* **163**: 143–58. doi:10.1007/978-3-319-12048-5_9. PMID 25468230.
27. Auer R, Bell JC (January 2012). "Oncolytic viruses: smart therapeutics for smart cancers". *Future Oncology* **8** (1): 1–4. doi:10.2217/fon.11.134. PMID 22149027.
28. Garber K (1 March 2006). "China Approves World's First Oncolytic Virus Therapy For Cancer Treatment". *J Natl Cancer Inst* **98** (5): 298–300. doi:10.1093/jnci/djj111. PMID 16507823.
29. Logg CR, Tai CK, Logg A, Anderson WF, Kasahara N (20 May 2001). "A uniquely stable replication-competent retrovirus vector achieves efficient gene delivery in vitro and in solid tumors". *Human Gene Therapy* **12** (8): 921–932. doi:10.1089/104303401750195881. PMID 11387057.
30. Tai CK, Wang WJ, Chen TC, Kasahara N (November 2005). "Single-shot, multicycle suicide gene therapy by replication-competent retrovirus vectors achieves long-term survival benefit in experimental glioma". *Molecular Therapy* **12** (5): 842–851. doi:10.1016/j.ymthe.2005.03.017. PMID 16257382.
31. "A Study of a Retroviral Replicating Vector Administered to Subjects With Recurrent Malignant Glioma". ClinicalTrials.gov. July 2014.
32. Gurney JG, Smith MA, Bunin GR. "CNS and Miscellaneous Intracranial and Intraspinial Neoplasms" (PDF). SEER Pediatric Monograph. *National Cancer Institute*. pp. 51–57. Retrieved 4 December 2008. In the US, approximately 2,200 children and adolescents younger than 20 years of age are diagnosed with malignant central nervous system tumors each year. More than 90 percent of primary CNS malignancies in children are located within the brain.
33. Rood BR. "Infantile Brain Tumors". The Childhood Brain Tumor Foundation. Retrieved 23 July 2014.
34. Echevarría ME, Fangusaro J, Goldman S (June 2008). "Pediatric central nervous system germ cell tumors: a review". *Oncologist* **13** (6): 690–9. doi:10.1634/theoncologist.2008-0037. PMID 18586924.

17. Інформаційні ресурси

1. Нормативні документи:

Наказ МОЗ України від 06.02.2008 № 56. Клінічний протокол санаторно-курортного лікування наслідків цереброваскулярних хвороб. Шифр по МКХ-10: I 69.

2. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальністю "Неврологія"
Протоколи надання медичної допомоги дітям за спеціальністю "Дитяча неврологія" (№ 350 від 13.07.2005)

3. Про удосконалення лікування хворих на ВІЛ-інфекцію та СНІД (наказ №173 від 15.04.2003) із внесеними змінами (наказ №265 від 12.06.2003)

4. Сайт кафедри нервових хвороб ВНМУ (<http://www.vnmu.edu.ua/кафедра-нервових-хвороб-з-курсом-нейрохірургії>)

5. Сайт бібліотеки ВНМУ (library.vsmu.edu.ua)

<http://mozdocs.kiev.ua/>

<http://medstandart.net/browse/2707>

<http://www.uazakon.com/big/text1316/pg3.htm>

<http://neurology.com.ua/standarty-okazaniya-medicinskoj-pomoshhi-po-specia/>